

Arbeidsmarktverkenning ten behoeve van de Goud- en Zilversmeden

EINDRAPPORT VOOR HET MELD- EN EXPERTISEPUNT SPECIALISTISCH VAKMANSCHAP EN DE FEDERATIE GOUD EN ZILVER

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	14
1.1 Achtergrond	14
1.2 Werkwijze	14
1.3 Respons en statistische betrouwbaarheid	15
1.4 Dit rapport	15
2. Profiel van de bedrijven en de ondernemers	16
2.1 Profiel van de bedrijven	16
2.2 Profiel van de ondernemers	20
3. Werkgelegenheidsaspecten	22
3.1 De werkgelegenheid in het totale bedrijvenbestand	22
3.2 De werkgelegenheid bij bedrijven met personeel	22
3.3 In- en uitstroom van personeel	26
3.4 Vacatures in de afgelopen 3 jaar	27
3.5 Vacatures op dit moment	28
3.6 De arbeidsmarktperspectieven binnen de branche	29
3.7 Uitstroom van personeel	32
4. Omzet	34
5. Ontwikkelingen en trends in het vakgebied	36
6. De vakopleidingen	42
7. Bedrijfsmatige ontwikkelingen	45
8. De visie van deskundigen op de opleidingen	46
8.1 Worden in de opleiding de juiste taken, kennis en vaardigheden behandeld?	46
8.2 De uitvoering van de opleiding	48
8.3 De kwaliteit van de gediplomeerden en hun verdere ontwikkeling	50
8.4 Trends in het vak en de wenselijkheid om deze in de vakopleiding te behandelen	51
8.5 Ondernemerschap	54
8.6 De wenselijkheid van deelcertificaten	54
8.7 Overige opmerkingen over de opleidingen	55
Bijlage 1. De geraadpleegde deskundigen	56

Dit rapport is opgesteld door Rijnland Advies in opdracht van het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap van SBB. Nadere informatie is verkrijgbaar op rijnlandadvies.nl.

rijnland
advies

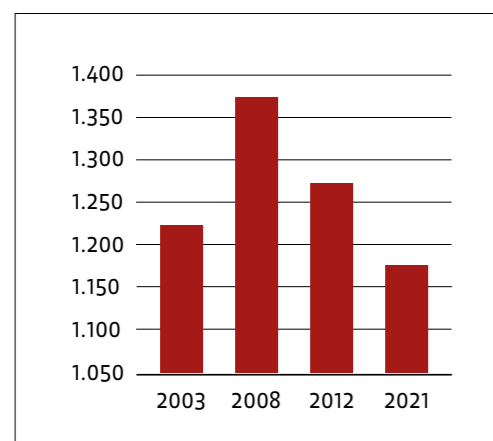
Postbus 35
7030 AA Wehl

Samenvatting

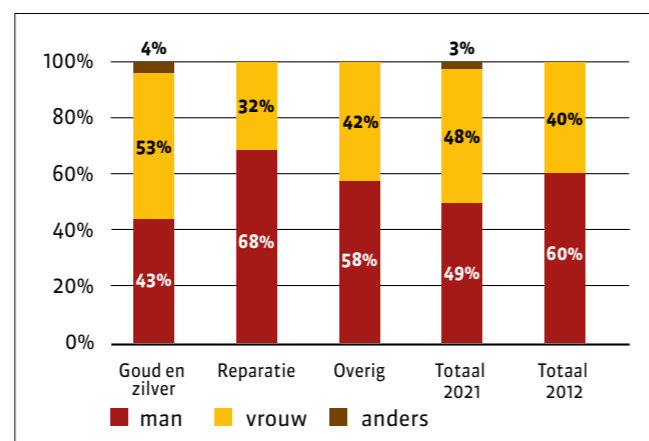
Profiel van de bedrijven en de ondernemers

De branche omvat in 2021 circa 1.168 bedrijven. Het aantal bedrijven is sinds 2012 licht afgenomen (-98). Het bedrijvenbestand bestaat voor 68% uit goud- en zilversmederijen, voor 12% uit reparatiebedrijven en voor 20% uit overige bedrijven. In 2021 is de helft van de ondernemers vrouw/anders en de helft is man. In de goud- en zilversmederijen is een meerderheid (57%) van de ondernemers vrouw of "anders". In de reparatiebedrijven en de overige bedrijven is een meerderheid van de ondernemers man. Het aandeel van vrouwen/anders onder de ondernemers is sinds 2012 gegroeid van 40% naar 51%.

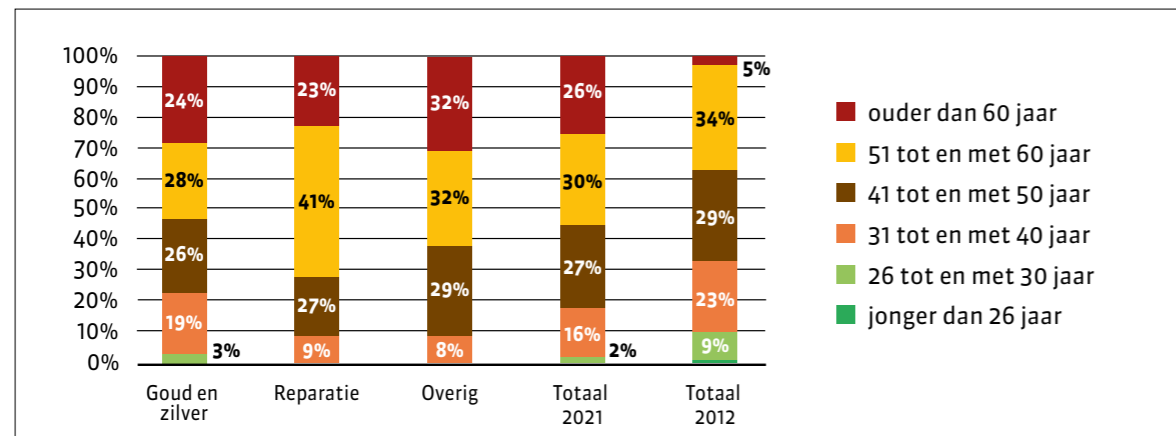
Aantal bedrijven

Geslacht van de ondernemer

Leeftijd van de ondernemer

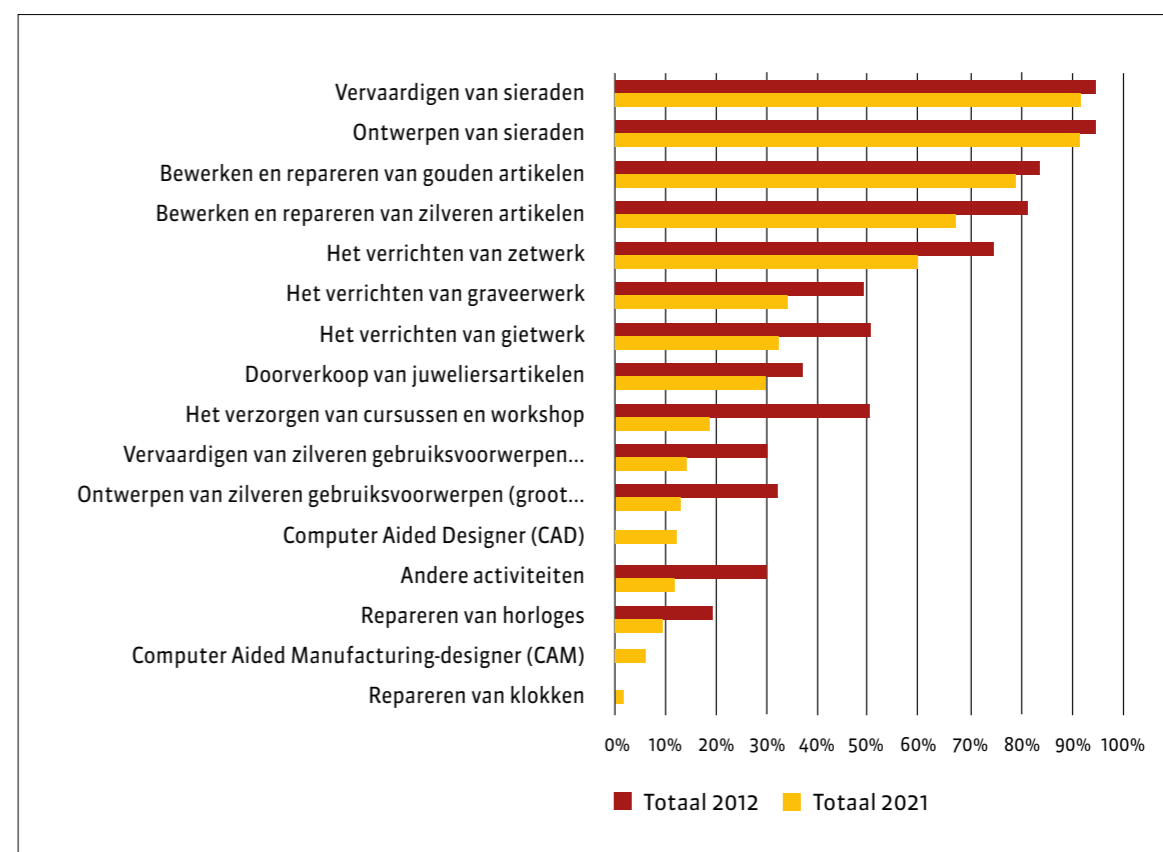

Meer dan de helft (56%) van de ondernemers is ouder dan 50 jaar. Dat is aanmerkelijk meer dan in 2012, toen 39% van de ondernemers ouder was dan 50 jaar. In de goud- en zilversmederijen vinden we meer jongere ondernemers (jonger dan 50 jaar). Bijna de helft (47%) van de ondernemers heeft een beroepsopleiding op mbo-niveau voltooid. Bijna alle ondernemers (92%) hebben een specifieke vakopleiding gevolgd. Van de 187 ondernemers in de enquête hebben er 142 de vakopleiding in Schoonhoven gevolgd, soms gecombineerd met andere opleidingen.

De meeste bedrijven (83%) bestaan al meer dan 10 jaar. Bijna de helft (45%) is 21 tot en met 40 jaar oud. Een substantieel deel (41%) van de bedrijven is lid van de Federatie goud en zilver (FGZ). Daarnaast is een kwart van de bedrijven lid van het Nederlands Gilde van Goudsmeden.

De activiteiten die in de bedrijven het meest voorkomen zijn het ontwerpen van sieraden, het vervaardigen van sieraden, het bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden), het bewerken en repareren van zilveren artikelen en het verrichten van zetwerk. Het lijkt erop dat bedrijven zich sinds 2012 iets meer gaan concentreren op een kleiner aantal activiteiten. Dat geldt zeker voor de meer gespecialiseerde activiteiten; het ontwerpen en vervaardigen van zilveren gebruiksvoorwerpen, bewerken en repareren van zilveren artikelen, het verrichten van gietwerk, het verrichten van zetwerk en het geven van workshops. Deze activiteiten komen nu in aanmerkelijk minder bedrijven voor dan in 2012.

Activiteiten in de bedrijven

Werkgelegenheidsaspecten

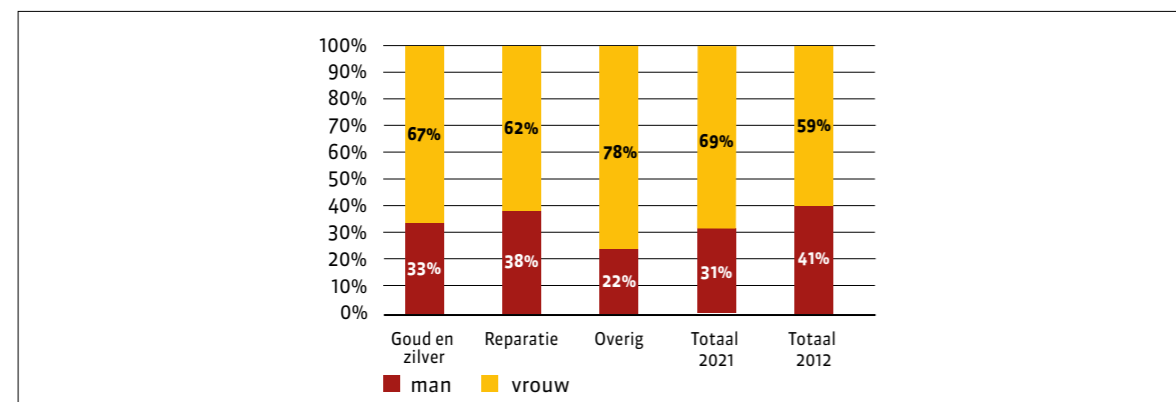
Tweederde van de bedrijven (66%) zijn eenmansbedrijven, hier werken geen andere mensen dan de ondernemer zelf. Onder de reparatiebedrijven is het aandeel van eenmansbedrijven nog groter; bijna driekwart (73%). In totaal zijn er in de branche 2.729 personen werkzaam, waarvan 768 ondernemers zonder personeel. In de bedrijven met personeel werken (inclusief de ondernemer) circa 1.961 personen. Zij vormen bij elkaar 1.527 FTE. Het aantal werkzame personen ligt iets hoger dan in 2012.

Het aantal werkzame personen en het aantal FTE bij bedrijven met personeel

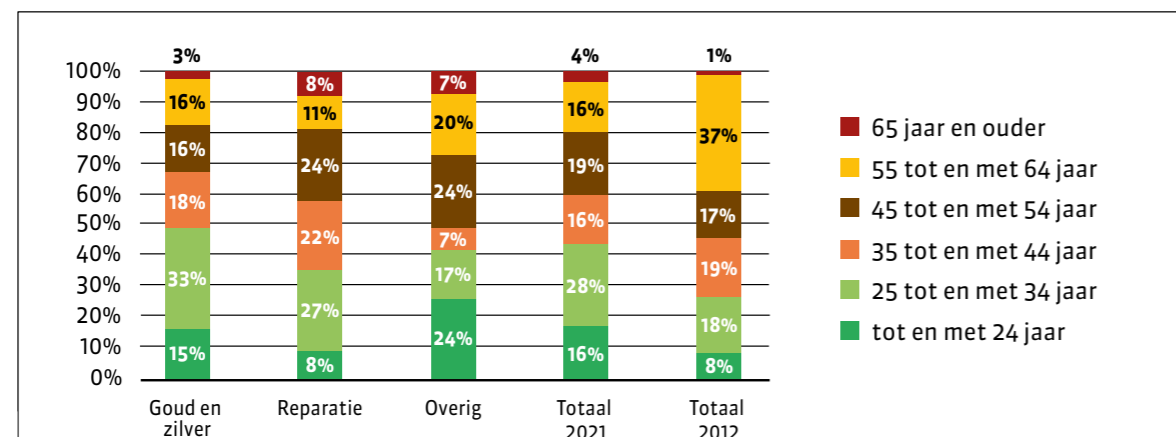
	Bedrijfstype			Totaal
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Totaal werkzame personen 2021 Totaal FTE 2021	1.255 982	269 215	437 329	1.961 1.527
Totaal werkzame personen 2012 Totaal FTE 2012	1.262 1.026	208 169	350 285	1.820 1.480

De werknemerspopulatie in de bedrijven met personeel bestaat voor ruim tweederde uit vrouwen. Het aandeel van vrouwen is sinds 2012 gegroeid van 59% naar 69%. Vergeleken met 2012 is de werknemerspopulatie van bedrijven met personeel verjongd. Het aandeel werknemers tot en met 34 jaar nam toe van 26% naar 44% en het aandeel werknemers van 55 jaar en ouder nam af van 38% naar 20%. De werknemerspopulatie ontwikkelt zich dus anders dan de ondernemerspopulatie, die juist veroudert.

Geslacht van de werknemers in bedrijven met personeel

Leeftijd van de werknemers in bedrijven met personeel

Een substantieel deel van de werknemers (44%) heeft een op het vak gerichte mbo-opleiding gevolgd. En 5% heeft een op het vak gerichte hbo-opleiding gevolgd. Bij de bedrijven met personeel heeft de helft (49%) van de medewerkers (inclusief de ondernemer) een fulltime dienstverband. 14% van de medewerkers werkt 12 t/m 35 uur per week. Nog kleinere dienstverbanden (minder dan 12 uur per week) komen weinig voor (4%). Vergeleken met 2012 neemt het aandeel van de parttimers toe. De meest voorkomende functies onder de werknemers zijn goudsmid, goudsmid-ondernemer en productiemedewerker.

De goud- en zilversmederijen gebruiken meer flexibele arbeidskrachten dan de reparatiebedrijven en overige bedrijven. Het aantal flexibele arbeidskrachten in de totale branche kan op basis van de onderzoeksgegevens worden geschat op 187 personen. 150 personen daarvan werken in de goud- en zilversmederijen.

In- en uitstroom van personeel

Ruim een kwart (28%) van de bedrijven heeft personeel aangetrokken tussen 1 juni 2020 en 1 juni 2021. Dat is meer dan in 2012, toen 10% van de bedrijven in het voorafgaande jaar personeel had aangetrokken.

Voor de totale branche kan worden geschat dat er in de afgelopen drie jaar circa 400 vacatures zijn vervuld, waarvan 219 in de goud- en zilversmederijen, 112 bij de "overige" bedrijven en 69 bij de reparatiebedrijven. Het aantal vertrokken medewerkers in de afgelopen drie jaar wordt geschat op 400 personen, waarvan 244 bij de goud- en zilversmederijen, 62 bij de reparatiebedrijven en 94 bij de overige bedrijven. De uitstroom en de instroom houden elkaar in grote lijnen in evenwicht.

	Bedrijfstype			Totaal
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Schatting vervulde vacatures in de afgelopen 3 jaar	219	69	112	400
Schatting vertrokken medewerkers in totale branche in de afgelopen 3 jaar	244	62	94	400

De redenen voor het vertrek van medewerkers zijn divers. In 42% van de gevallen is de medewerker uit eigen beweging vertrokken (andere baan, voor zichzelf begonnen et cetera). In 21% van de gevallen vertrok de werknemer gedwongen, door economische noodzaak of omdat de medewerker niet voldeed. Een kwart van de vertrokken medewerkers ging bij een ander bedrijf in de branche werken. Bijna een vijfde (19%) begon voor zichzelf. Eveneens een vijfde ging buiten de branche aan het werk.

Bijna een vijfde van de bedrijven met personeel heeft op het moment van onderzoek vacatures. Dat is aanmerkelijk meer dan in 2012, toen 3% van de bedrijven met personeel vacatures had. De ondernemers zoeken voor de meeste vacatures vakgeschoolde mensen (52%). Bijna een derde van de vacatures (32%) is bestemd voor studenten die nog in opleiding zijn. Eén op de acht vacatures zijn toegankelijk voor mensen zonder vakopleiding.

De arbeidsmarktperspectieven binnen de branche

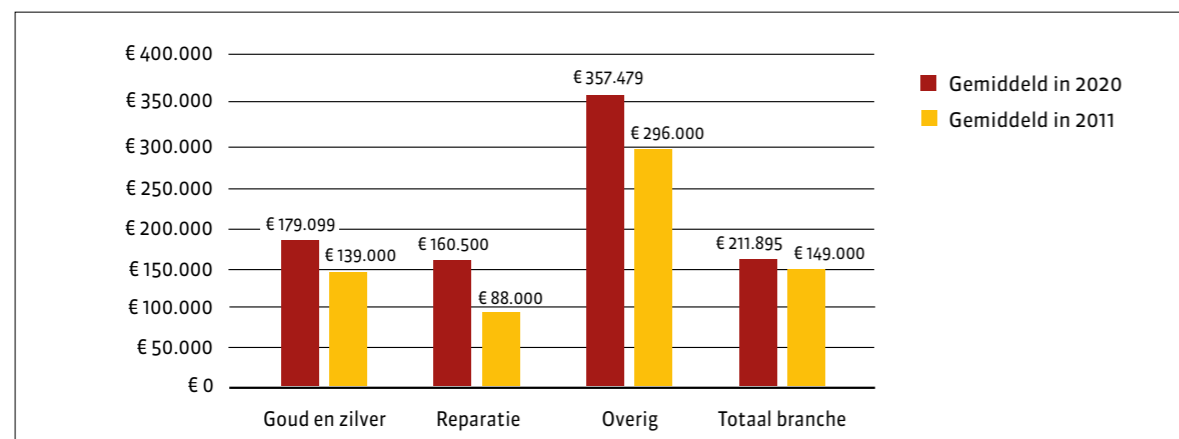
De meeste ondernemers met personeel schatten de kans op werk voor vakgeschoolde arbeidskrachten voor de komende 2 jaar en voor de komende 5 jaar in als gemiddeld (39%) of goed (37%). De ondernemers oordelen aanmerkelijk positiever dan in 2012. In 2012 schatte 8% de kans op werk in als goed tot zeer goed. In 2021 is dat 43%. De ondernemers schatten de kans op werk voor mensen zonder vakopleiding maar met vakgerichte cursussen minder positief in dan voor mensen met een vakopleiding. 13% van de ondernemers acht de kans op werk voor deze mensen goed. Voor mensen mét een vakdiploma acht 43% de kans op werk goed.

Meer dan de helft van de ondernemers met personeel zegt dat er geen doorstroommogelijkheden zijn binnen het bedrijf. 38% van de bedrijven met personeel heeft wél doorstroommogelijkheden. Dat is aanmerkelijk meer dan 2012, toen 13% aangaf doorstroommogelijkheden te hebben.

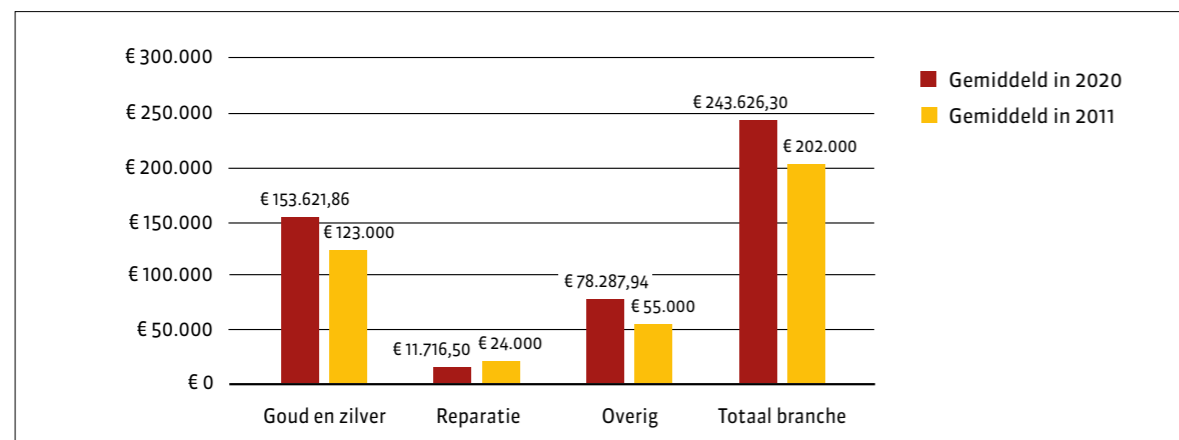
Omzet

Aan de bedrijven is gevraagd hun jaarmet in 2020 aan te geven. 64 bedrijven hebben deze vraag beantwoord en 123 bedrijven hebben niet geantwoord. In de bedrijven die hebben geantwoord bedroeg de gemiddelde jaarmet € 212.000,-. Daarmee ligt de gemiddelde jaarmet aanmerkelijk hoger dan in 2011, toen de gemiddelde omzet € 149.000 bedroeg. Voor de totale branche kan de jaarmet in 2020 worden geschat op ruim 243 miljoen. Daarmee is de omzet groter dan in 2011, toen de totale omzet werd geschat op 202 miljoen Euro.

Ontwikkeling van de gemiddelde omzet

Ontwikkeling van de omzet voor de totale branche

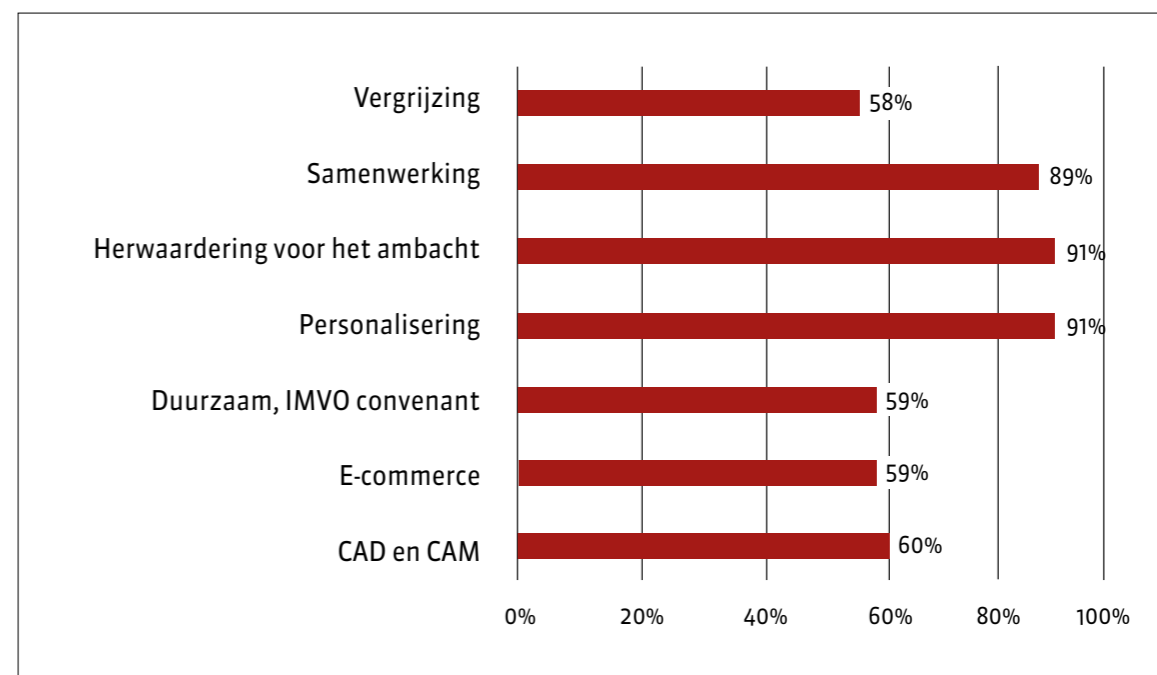
In 2020 is in een derde van de bedrijven (32%) de omzet toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. Bij een iets groter deel (38%) is de omzet afgenomen. De grootste toename vond plaats bij de goud- en zilversmeden. In de bedrijven in de categorie “overig” nam bij een meerderheid (54%) de omzet af in 2020.

Over het algemeen zijn de bedrijven optimistisch over de omzetontwikkeling in 2021. Een substantieel deel (46%) verwacht dat de omzet in 2021 groter zal zijn dan in 2020. Van de bedrijven in de categorie “overig” verwacht de helft (51%) een toename van de omzet in 2021. Weinig bedrijven (13%) verwachten een omzetsdaling in 2021. De groeiverwachting van de ondernemers voor de komende jaren is eveneens gunstig. 60% verwacht dat het bedrijf in de komende jaren gaat groeien. 40% verwacht geen groei, of kan geen verwachting uitspreken.

Ontwikkelingen

De trends “Personalisering”, “Herwaardering voor het ambacht” en “Samenwerking” zijn voor de bedrijven het meest herkenbaar. In het onderzoek is in beeld gebracht welke gevolgen deze trends hebben voor de taken, vereiste kennis/vaardigheden en verantwoordelijkheden van de vakmensen.

Herkenbaarheid van trends

De vakopleidingen

De meeste bedrijven (90%) zijn bekend met de vakopleidingen. Van de bedrijven die bekend zijn met de vakopleidingen is 46% een door SBB erkend leerbedrijf. Onder de reparatiebedrijven is het aandeel erkende leerbedrijven iets lager dan onder goud- en zilversmederijen en de overige bedrijven. Van de bedrijven die (enigszins) bekend zijn met de opleidingen heeft 47% in de voorbije jaren studenten in het bedrijf gehad.

Van de bedrijven die in de voorbije jaren studenten in het bedrijf hebben gehad vindt ruim de helft (55%) dat de studenten in de vakopleidingen over het algemeen de juiste taken leren. Onder de reparatiebedrijven vindt 88% dat de studenten de juiste taken leren.

Een vijfde van de bedrijven vindt de gediplomeerden van de vakschool goed inzetbaar in het bedrijf. Tweederde (64%) vindt de gediplomeerden wel inzetbaar, maar mist nog wel wat. Een vijfde (18%) vindt de gediplomeerden niet goed inzetbaar.

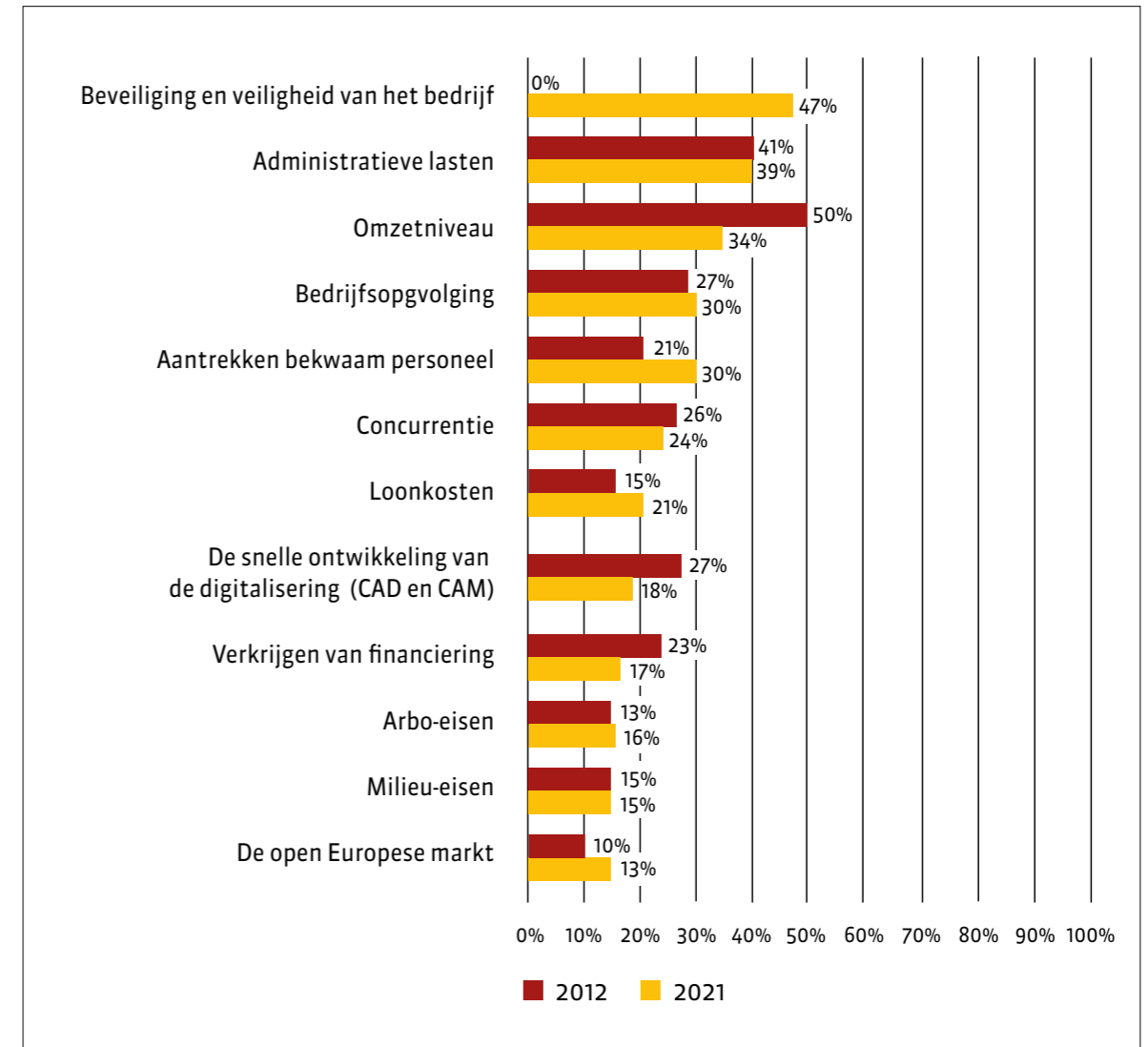
Aan de bedrijven is gevraagd hoe de inzetbaarheid van de gediplomeerde studenten nog verbeterd zou kunnen worden. De volgende zaken komen in de antwoorden vaak terug;

- de studenten werken niet vlot genoeg;
- de studenten beheersen de basisvaardigheden onvoldoende;
- praktijkoefening zou een groter deel van de opleiding moeten vormen, zodat de studenten de basisvaardigheden beter gaan beheersen en vlotter kunnen werken;
- ontwerpen/het artistieke aspect krijgt te veel aandacht in de opleiding, vakkennis is belangrijker.

Ruim een derde (37%) van de bedrijven wil gebruik maken van opleidingen voor deelcertificaten voor het bijscholen van personeel dat al bij het bedrijf werkt. Een ongeveer even groot deel (36%) wil dergelijke opleidingen gebruiken voor bijscholing van nieuwe instromers.

Bedrijfsmatige ontwikkelingen

De beveiliging en veiligheid van het bedrijf is voor bijna de helft (47%) van de bedrijven een probleem. De ondernemers geven hierbij met name aan dat de kosten van beveiliging hoog zijn. In het onderzoek in 2012 is dit aspect niet bevestigd. Het op één na grootste probleem zijn de administratieve lasten. 39% van de ondernemers ervaart dit als een klein of groot probleem. Andere problemen die door een substantieel aantal bedrijven worden herkend zijn de omzet (34%), het aantrekken van bekwaam personeel (30%) en de bedrijfsopvolging (30%). Vergelijken met 2012 ervaren de ondernemers de omzet nu veel minder als een probleem (34% versus 50%). Het aantrekken van bekwaam personeel ervaart men nu meer als een probleem dan in 2012 (30% versus 21%).

De visie van deskundigen op de mbo-opleidingen voor Goud- en zilversmeden

In schooljaar 2020-2021 worden uitgevoerd:

- de BOL-opleiding Basis goudsmid, niveau 3, in totaal 61 studenten;
- de BOL-opleiding Goudsmid, niveau 4, in totaal 188 studenten;
- de BOL-opleiding Zilversmid, niveau 4, in totaal 12 studenten.

De meeste deskundigen geven aan dat de basisvaardigheden in de opleiding wel worden behandeld, maar niet diepgaand genoeg en dat ze onvoldoende worden geoefend. De studenten beheersen daardoor de basisvaardigheden onvoldoende, zoals: zagen, vijlen, een uitslag maken, polijsten, zetten, solderen, gieten, boetseren, juwelen montage, stappen vooruitdenken, gereedschapskennis (welk gereedschap waarvoor gebruiken), materiaalkennis (hoe je materiaal te verwerken en te bewerken, met name met moderne technieken) en tekenvaardigheid (als onderdeel van de ontwerptechniek). Ook het uitvoeren van reparaties beheersen de studenten onvoldoende. Dit heeft te maken met de verminderde aantal studie-uren in de vakopleidingen sinds de invoering van de WEB.

Daarnaast geven de deskundigen aan, dat binnen de opleiding meer aandacht besteed zou moeten worden aan sollicitatievaardigheden, ondernemersvaardigheden en moderne technieken. Verschillende deskundigen vinden dat er in de opleiding teveel nadruk ligt op ontwerpen, het kunstzinnige aspect van het vak. In de beroepspraktijk is het belang van het artistieke aspect veel kleiner dan in de opleiding.

De deskundigen zijn over het algemeen tevreden over de organisatie van de opleidingen door de school. Men vindt ook dat de student tijdens de stage door de school goed begeleid wordt. De stagebegeleider komt vaak genoeg langs en heeft voldoende contact met de student. Over het algemeen zijn de deskundigen van de bedrijven tevreden over de samenwerking met de school rond de begeleiding van studenten in de stage en ook over de contacten tussen de school en de praktijkopleider van het bedrijf.

Er is kritiek op de communicatie rond het meesterstuk. Die verloopt via de student, maar dat gaat wel eens fout. Volgens de bedrijven is het goed hierbij meer direct contact met het bedrijf te hebben, of tenminste één keer.

Ook zijn vrijwel alle deskundigen positief over de samenwerking tussen de school en de praktijkopleider van het bedrijf. De school maakt duidelijke afspraken met de praktijkopleider, waardoor het bedrijf weet wat er van hen wordt verwacht in de begeleiding van de stagiaires. Het bedrijf weet ook waar men terecht kan met vragen en wordt bij vragen ook goed geholpen door de school. Men vindt ook dat de praktijkopleiders van de bedrijven voldoende zijn toegerust om de studenten tijdens de stage te begeleiden. Zij zijn getraind en kunnen de begeleiding bieden die nodig is.

De meeste deskundigen vinden dat de gediplomeerde studenten van de vakopleiding over het algemeen al snel goed inzetbaar zijn in het bedrijf. De gediplomeerde studenten krijgen in het bedrijf doorgaans een passende begeleiding, waardoor ze stap voor stap in het vak kunnen groeien. Men groeit meestal vrij snel en de meeste gediplomeerde instromers zijn binnen een jaar goed inzetbaar.

Nadat de student de vakopleiding met diploma verlaat stromen de meesten door naar één van de onderstaande bestemmingen.

1. Zelfstandig ondernemerschap. Een substantieel deel van de gediplomeerden begint voor zichzelf, doorgaans parttime.
2. Een dienstverband bij een bedrijf in de branche (goud- of zilversmeden)
3. Werken in een collectief van goud- of zilversmeden. Dit komt sporadisch voor.
4. Werken in een andere branche. Met de geleerde skills kan men goed terecht in andere branches en beroepen, zoals de fijnmechanische techniek, medische instrumenten, de dental-branche, tekenen, modellen maken, ontwerpen et cetera.

De trends zoals behandeld in de enquête onder de bedrijven worden door de deskundigen herkend. Uitgezonderd “toegenomen belangstelling voor het ambacht”. De deskundigen stellen vast dat er weliswaar meer waardering is voor het ambacht, maar dit resulteert niet in een grotere belangstelling onder jongeren voor een toekomst in de goud- en zilversmederij.

Van deze trends vindt men de volgende belangrijk om mee te nemen in de vakopleidingen:

- CAD, CAM, 3D printen;
- e-commerce (het belang en de mogelijkheden, als onderdeel van ondernemersvaardigheden);
- duurzaamheid;
- de mogelijkheden en voordelen van samenwerking.

Vrijwel alle deskundigen vinden dat het vak ondernemerschap in de opleiding thuishoort. De huidige onderdelen van ondernemerschap in de opleiding zijn allemaal relevant. Men vindt het daarnaast belangrijk in ieder geval de volgende zaken te behandelen:

- het berekenen van een realistische kostprijs voor de klant;
- de mogelijkheden die e-commerce biedt voor het presenteren van je aanbod en voor het verkopen van producten;
- het IMVO-convenant en wat je als ondernemer kunt doen om duurzaam te werken;
- de mogelijkheden die samenwerking met andere bedrijven of individuele collega's biedt.

De meeste geraadpleegde deskundigen vinden het aanbieden van mbo-certificaten belangrijk, zowel voor bijscholing van zittende werknemers als voor het bijscholen van zij-instromers. Er is behoefte aan certificaten/modules voor de volgende onderwerpen:

- ondernemerschap;
- zettechnieken. Zettechnieken worden in de opleiding volgens verschillende deskundigen onvoldoende behandeld. “Bedrijven halen Russen en Armeniërs binnen om te zetten. Een gedegen zetopleiding is echt nodig”;
- juwelenmontage;
- edelsteenkunde;
- computertekenen;
- emaileren;
- microscoop-zetten.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Het Meld- en expertisepunt specialistisch vakmanschap (M&E) van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven (SBB) en de branchevereniging Federatie Goud en Zilver (FGZ) hebben Rijnland Advies opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar de arbeidsmarkt voor de goud- en zilversmeden. Het onderzoek moet een goed beeld geven van deze arbeidsmarkt en van de aansluiting van de vakopleidingen op de arbeidsmarkt. Deze opleidingen worden alleen aangeboden door de vakschool Schoonhoven. In schooljaar 2021-2022 voert de Vakschool de volgende opleidingen uit:

- de BOL-opleiding Basis goudsmid, niveau 3, in totaal 61 studenten;
- de BOL-opleiding Goudsmid, niveau 4, in totaal 188 studenten;
- de BOL-opleiding Zilversmid, niveau 4, in totaal 12 studenten.

In het verleden voerde het Hoofdbedrijfschap Ambachten structuuronderzoeken uit, waarvan de laatste voor de branche van de goud- en zilversmeden in 2008 is uitgevoerd. In 2012 heeft het toenmalige kenniscentrum SVGB opdracht gegeven aan onderzoeksbureau Ditmeijers' Research om het structuuronderzoek te herhalen.

Het voor u liggende onderzoek is, naast de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, ook gericht op de aansluiting van de beroepsopleidingen op de behoeften van de bedrijven. De resultaten zullen meegenomen worden bij de actualisatie van het kwalificatiedossier.

1.2 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd in een aantal stappen.

Stap 1. Opstellen van de vragenlijst

Op basis van een werksessie heeft Rijnland Advies een conceptvragenlijst opgesteld. M&E en de FGZ hebben hierop feedback gegeven, en op basis daarvan heeft Rijnland Advies de vragenlijst aangepast en online beschikbaar gesteld.

Stap 2. Voorbereiden van de dataverzameling

M&E heeft een adresbestand samengesteld van door SBB erkende leerbedrijven, leden van de branchevereniging Federatie Goud en Zilver en leden van de vereniging het Nederlands Gilde van Goudsmiden en KvK bestand met de ISB-codes 3212, 2441 en 9525 als hoofd- en nevenactiviteit. Deze bestanden zijn ontdebeld en aan Rijnland Advies beschikbaar gesteld. De FGZ en het NGG hebben een vooraankondiging van de enquête naar hun leden gestuurd.

Stap 3. Online dataverzameling

Rijnland Advies heeft de bedrijven een uitnodiging gestuurd per e-mail. In de uitnodiging bevond zich een link, die toegang gaf tot de online vragenlijst. Daarmee kon het bedrijf de vragenlijst invullen en afronden. Het bedrijf kon de vragenlijst ook gedeeltelijk invullen, opslaan en op een ander moment afronden. In overleg met M&E en FGZ zijn door FGZ en Rijnland Advies op verschillende momenten reminders verstuurd. Uiteindelijk zijn, nadat de respons op de online vragenlijst was stilgevallen, aanvullend nog telefonische interviews uitgevoerd.

Stap 4. Diepte-interviews met 8 deskundigen

Rijnland Advies heeft telefonische diepte-interviews uitgevoerd met 8 deskundigen, waarin dieper werd ingegaan op de aansluiting tussen de opleidingen en de arbeidsmarkt, de herkenbaarheid van de trends en de wenselijkheid om deze op te nemen in het curriculum van de opleidingen.

Stap 5. Rapportage

Vervolgens heeft Rijnland Advies de data geanalyseerd en het voor u liggende conceptrapport opgeleverd. M&E en de FGZ zullen dit concept commentariëren, waarna Rijnland Advies de opmerkingen zal verwerken en het eindrapport zal opleveren.

1.3 Respons en statistische betrouwbaarheid

In totaal zijn 973 bedrijven benaderd. Een overzicht van de veldwerkresultaten staat in onderstaand schema.

Overzicht van de respons

Responsoverzicht	Aantal bedrijven
Benaderd	973
Bounces	32
Half ingevuld	94
Completes	187
Buiten doelgroep (volgens het invullen van de lijst)	13
Buiten doelgroep (telefonisch geconstateerd)	66
Weigeringen, niet deelgenomen	581

De respons bedroeg 187 ingevulde vragenlijsten. De gerealiseerde respons levert een maximale onnauwkeurigheidsmarge op van 6,6%. Dit geldt in de sociale wetenschappen als een acceptabele statistische betrouwbaarheid.

1.4 Dit rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd.

- In paragraaf 2 wordt een aantal hoofdkenmerken van de bedrijven en de ondernemers behandeld. Paragraaf 3 behandelt de werkgelegenheid en de bewegingen op de arbeidsmarkt.
- Paragraaf 4 beschrijft de ontwikkeling van de omzet en de verwachtingen van ondernemers over de toekomstige ontwikkeling van de omzet en het bedrijfsresultaat.
- De ontwikkelingen in het vakgebied en de gevolgen daarvan voor de taken, kennis en vaardigheden van de vakmensen worden behandeld in paragraaf 5
- Het oordeel van de bedrijven over de vakopleidingen wordt beschreven in paragraaf 6.
- Paragraaf 7 behandelt het oordeel van de bedrijven over een aantal bedrijfsmatige ontwikkelingen en vraagstukken in de branche.
- De resultaten van de raadpleging van de deskundigen over de vakopleidingen staan in paragraaf 8.

In dit rapport worden de resultaten van de enquête waar mogelijk afgezet tegen de resultaten van het structuuronderzoek uit 2012. Daar waar de resultaten uit 2012 niet zijn vermeld, zijn deze niet beschikbaar omdat de betreffende vragen in het onderzoek uit 2012 niet zijn gesteld. Naast dit rapport is er een bijlage met een integrale weergave van de antwoorden op de open vragen.

2. Profiel van de bedrijven en de ondernemers

2.1 Profiel van de bedrijven

Op basis van de adresgegevens die door M&E zijn verzameld, kan het aantal bedrijven in de branche in 2021 worden geschat op 1.168 bedrijven. Na een stijging in de periode 2003 tot en met 2008 lijkt de omvang van de bedrijvenpopulatie sinds 2008 licht af te nemen.

Aantal bedrijven	
2003	1.220*
2008	1.370*
2012	1.266*
2021	1.168

* Bron: SVGB 2013

Op basis van de verdeling van de omzet over de uitgevoerde activiteiten zijn de bedrijven ingedeeld in een bedrijfstype. Bedrijven wiens omzet voor 50% of meer bestaat uit "verkoop van zelf vervaardigde producten (sieraden of voorwerpen van goud, zilver of overige materialen)" zijn ingedeeld in "Goud en zilver". Bedrijven wiens omzet voor meer dan 50% bestaat uit "reparaties van producten (sieraden, of zilveren voorwerpen, geen uurwerken)" zijn getypeerd als "Reparatie". Bedrijven wiens omzet niet voor het merendeel bestaat uit goud en zilver of reparatie zijn ingedeeld in "Overig". Dit zijn o.a. galleries, juweliers, bedrijven gericht op 3D ontwerp en printen, restauratiebedrijven, antiekhandel in goud en zilver en handel in tweedehands sieraden.

Ruim tweederde (68%) van de bedrijven is te typeren als Goud- en zilversmederijen. Eén op de acht bedrijven (12%) heeft een accent op "Reparatie" en een vijfde (20%) valt onder "Overig". De verhouding tussen de bedrijfstypen is in grote lijnen gelijk aan die in 2012.

Typering van bedrijven op basis van verdeling omzet

Type bedrijf	2021		2012	
	aantal	%	aantal	%
Goud en zilver	127	68%	130	70%
Reparatie	22	12%	29	16%
Overig	38	20%	27	15%
Totaal	187	100%	186	100%

¹ Goudsmeden en zilversmeden zijn bewust ingedeeld in één bedrijvengroep, conform de indeling in het onderzoek uit 2012. Dit heeft tot gevolg dat de resultaten in dit rapport niet voor goud- en zilversmeden afzonderlijk in beeld zijn gebracht.

De meeste bedrijven (83%) bestaan al meer dan 10 jaar. Bijna de helft (45%) is 21 tot en met 40 jaar oud.

Leeftijd van de onderneming

Leeftijd van de onderneming	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
0 t/m 5 jaar	7%	9%	8%	8%	10%
6 t/m 10 jaar	12%	-	5%	9%	14%
11 t/m 20 jaar	30%	23%	26%	28%	31%
21 t/m 40 jaar	43%	50%	47%	45%	40%
41 jaar of ouder	8%	18%	13%	10%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Een substantieel deel (41%) van de bedrijven typeert zichzelf als "goudsmidbedrijf gericht op nieuwwerk". Het aandeel van deze groep in het geheel is toegenomen ten opzichte van het onderzoek in 2012. Bij de bedrijven die zichzelf typeren als "anders" gaat het in vrijwel alle gevallen om combinaties van de overige activiteiten die in de tabel worden genoemd.

Wijze waarop het bedrijf zichzelf typeert

Wijze waarop bedrijf zichzelf typeert	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Goudsmidbedrijf gericht op nieuwwerk	55%	-	18%	41%	25%
Goudsmidbedrijf gericht op reparatie	-	50%	8%	8%	5%
Zilversmidbedrijf gericht op nieuwwerk	-	-	5%	1%	2%
Zilversmidbedrijf gericht op reparatie	-	5%	-	1%	1%
Galerie	2%	-	-	1%	0%
Juweliersbedrijf	-	9%	21%	5%	5%
B2B atelier met winkelruimte	5%	-	3%	4%	16%
B2C atelier met winkelruimte	14%	-	5%	11%	-
Uitsluitend atelier	9%	5%	8%	9%	13%
Anders	15%	32%	32%	20%	34%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Een substantieel deel (41%) van de bedrijven is lid van de Federatie Goud en Zilver (FGZ). Daarnaast is een kwart van de bedrijven lid van het Nederlands Gilde van Goudsmeden.

Lidmaatschap van een branchevereniging

Lidmaatschap branchevereniging of gilde	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Is lid van de Federatie Goud en Zilver	41%	46%	40%	41%
Is lid van een netwerkorganisatie zoals een gilde	27%	23%	18%	25%

Onderstaand schema geeft de activiteiten weer die de Goud- en zilversmederijen uitvoeren. Het ontwerpen van sieraden, het vervaardigen van sieraden, het bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden), het bewerken en repareren van zilveren artikelen en het verrichten van zetswerk komen in de meeste bedrijven voor.

Uitgevoerde activiteiten door Goud- en zilversmederijen

Uitgevoerde activiteiten door Goud- en zilversmederijen	Totaal 2021	Totaal 2012
Ontwerpen van sieraden	95%	93%
Ontwerpen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	12%	32%
Vervaardigen van sieraden	97%	96%
Vervaardigen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	15%	31%
Bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden)	76%	83%
Bewerken en repareren van zilveren artikelen	57%	81%
Het verrichten van gietwerk	35%	51%
Het verrichten van zetswerk	62%	65%
Het verrichten van graveerwerk	32%	47%
Doorverkoop van juweliersartikelen	25%	39%
Repareren van horloges	5%	20%
Repareren van klokken	1%	-
Het verzorgen van cursussen en workshops	18%	32%
Computer Aided Designer (CAD)	16%	-
Computer Aided Manufacturing-designer (CAM)	8%	-
Andere activiteiten	9%	33%

De meeste reparatiebedrijven houden zich bezig met het ontwerpen van sieraden, het vervaardigen van sieraden, het bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden), het bewerken en repareren van zilveren artikelen, zetswerk en graveerwerk.

Uitgevoerde activiteiten door reparatiebedrijven

Uitgevoerde activiteiten door Goud- en zilversmederijen	Totaal 2021	Totaal 2012
Ontwerpen van sieraden	91%	93%
Ontwerpen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	18%	36%
Vervaardigen van sieraden	86%	96%
Vervaardigen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	14%	32%
Bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden)	95%	96%
Bewerken en repareren van zilveren artikelen	100%	100%
Het verrichten van gietwerk	45%	57%
Het verrichten van zetswerk	91%	82%
Het verrichten van graveerwerk	68%	64%
Doorverkoop van juweliersartikelen	18%	18%
Repareren van horloges	14%	-
Repareren van klokken	0%	-
Het verzorgen van cursussen en workshops	9%	29%
Computer Aided Designer (CAD)	5%	-
Computer Aided Manufacturing-designer (CAM)	0%	-
Andere activiteiten	0%	14%

De meeste bedrijven van het type "Overig" houden zich bezig met het ontwerpen van sieraden, het vervaardigen van sieraden, het bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden) en het bewerken en repareren van zilveren artikelen. De helft van deze bedrijven houdt zich bezig met doorverkoop van juweliersartikelen.

Uitgevoerde activiteiten door overige bedrijven

Uitgevoerde activiteiten door overige bedrijven	Totaal 2021	Totaal 2012
Ontwerpen van sieraden	79%	90%
Ontwerpen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	18%	24%
Vervaardigen van sieraden	79%	90%
Vervaardigen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	13%	19%
Bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden)	79%	71%
Bewerken en repareren van zilveren artikelen	76%	62%
Het verrichten van gietwerk	21%	38%
Het verrichten van zetswerk	37%	62%
Het verrichten van graveerwerk	24%	43%
Doorverkoop van juweliersartikelen	50%	48%
Repareren van horloges	24%	38%
Repareren van klokken	5%	-
Het verzorgen van cursussen en workshops	26%	29%
Computer Aided Designer (CAD)	8%	-
Computer Aided Manufacturing-designer (CAM)	3%	-
Andere activiteiten	29%	29%

Onder deze bedrijven heeft een relatief groot deel "andere activiteiten" ingevuld. Het gaat om de volgende activiteiten:

- een matrijzenmakerij;
- handel in antiek goud en zilver;
- restauratie van antieke kunstwerken;
- galerie;
- taxaties;
- restauratiewerk voor musea;
- vervaardigen van dwarsfluiten;
- graveren met lasers.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de uitgevoerde activiteiten voor het totale bedrijvenbestand.

Uitgevoerde activiteiten door bedrijven totaal

Uitgevoerde activiteiten door bedrijven totaal	Totaal 2021	Totaal 2012
Ontwerpen van sieraden	91%	93%
Ontwerpen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	14%	32%
Vervaardigen van sieraden	92%	95%
Vervaardigen van zilveren gebruiksvoorwerpen (groot zilverwerk)	14%	30%
Bewerken en repareren van gouden artikelen (sieraden)	79%	84%
Bewerken en repareren van zilveren artikelen	66%	82%
Het verrichten van gietwerk	33%	51%
Het verrichten van zetwerk	60%	75%
Het verrichten van graveerwerk	35%	49%
Doorverkoop van juweliersartikelen	29%	36%
Repareren van horloges	10%	19%
Repareren van klokken	2%	-
Het verzorgen van cursussen en workshops	19%	51%
Computer Aided Designer (CAD)	13%	-
Computer Aided Manufacturing-designer (CAM)	6%	-
Andere activiteiten	12%	30%

2.2 Profiel van de ondernemers

De ondernemer is degene die de vragenlijst beantwoordde. In 2021 is de helft van de respondenten een man. In 2012 was de meerderheid (60%) een man.

Geslacht van de respondent

Geslacht van de respondent	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Man	43%	68%	58%	49%	60%
Vrouw	53%	32%	42%	48%	40%
Anders	4%	-	-	3%	-
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Meer dan de helft (56%) van de ondernemers is ouder dan 50 jaar. Dat is aanmerkelijk meer dan in 2012, toen 39% van de ondernemers ouder was dan 50 jaar.

Leeftijd van de ondernemer

Leeftijd van de ondernemer	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Jonger dan 26 jaar	-	-	-	-	1%
26 tot en met 30 jaar	3%	-	-	2%	9%
31 tot en met 40 jaar	19%	9%	8%	16%	23%
41 tot en met 50 jaar	26%	27%	29%	27%	29%
51 tot en met 60 jaar	28%	41%	32%	30%	34%
Ouder dan 60 jaar	24%	23%	32%	26%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bijna de helft (47%) van de ondernemers heeft een beroepsopleiding op mbo-niveau voltooid. Bijna een kwart (23%) heeft een hbo-opleiding afgemaakt. Nog eens 18% heeft havo of vwo als hoogst voltooide opleiding.

Hoogst voltooide opleiding van de ondernemer

Hoogst voltooide opleiding ondernemer	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Lagere school, basisschool	-	-	-	-	1%
Lbo, lts, mavo, mulo, vmbo	2%	14%	5%	4%	5%
Middelbaar beroepsonderwijs (mbo), mts	44%	59%	47%	47%	48%
Havo, vwo	15%	18%	26%	18%	10%
Hoger beroepsonderwijs (hbo), hts	28%	5%	18%	23%	26%
Wetenschappelijk onderwijs, universiteit	9%	-	3%	6%	2%
Anders	2%	5%	-	2%	7%
Weet niet/wil niet zeggen	1%	-	-	1%	-
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bijna alle ondernemers (92%) hebben een specifieke vakopleiding gevolgd.

Heeft de ondernemer een specifieke vakopleiding gevolgd

Vakopleiding gevolgd	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Ja	91%	96%	95%	92%	93%
Nee	9%	5%	5%	8%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Van de 187 ondernemers hebben er 142 de vakopleiding in Schoonhoven gevolgd, soms gecombineerd met andere opleidingen. Andere opleidingen die worden genoemd zijn de volgende:

Kunstacademie/hogeschool voor de kunsten/kunstacademie Maastricht	3
ROC Zadkine	2
Vakschool voor edelsmeden en fijne technieken Amsterdam	1
FEEG	1
Van Tol en Breet-academie in den Bosch	1
Hogeschool van Amsterdam	1
HEAO	1
GRA	1
TNA Antwerpen	1
FGA	1
Kunstnijverheidsschool te Tsjechië	1
Bemetel en Federatiediploma	1
VTS Antwerpen	1

3. Werkgelegenheidsaspecten

3.1 De werkgelegenheid in het totale bedrijvenbestand

Tweederde van de bedrijven (66%) zijn eenmansbedrijven, hier werken geen andere mensen dan de ondernemer zelf. Onder de reparatiebedrijven is het aandeel van deze eenmansbedrijven nog groter; bijna driekwart (73%).

Bedrijven met medewerkers naast de ondernemer

Vakopleiding gevolgd	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Wel medewerkers	33%	27%	42%	34%	35%
Geen medewerkers	67%	73%	58%	66%	65%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Geëxtrapoleerd naar de totale branche betekent dit dat er in 2021 circa 397 bedrijven zijn met personeel.

Bedrijven met medewerkers	Totaal 2021
Wel medewerkers	397
Geen medewerkers	771
Totaal	1.168

Bij de bedrijven met personeel (dit is 34% van het bedrijvenbestand) werken in ruim een derde van de gevallen in totaal twee personen; de ondernemer en één medewerker. In bijna de helft van de bedrijven met personeel werken in totaal 3 tot en met 5 mensen. In een klein deel van de bedrijven (6%) van het totaal werken 6 of meer mensen.

Aantal werkzame personen in het bedrijf inclusief de ondernemer

Aantal werkzame personen bij bedrijf	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
1 persoon	67%	73%	58%	66%	65%
2 personen	15%	9%	5%	12%	18%
3 t/m 5 personen	14%	9%	26%	16%	10%
6 of meer personen	4%	9%	11%	6%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

3.2 De werkgelegenheid bij bedrijven met personeel

De werkgelegenheid bij bedrijven met personeel is in het onderzoek verder in kaart gebracht. Onder de bedrijven die aan het onderzoek meewerkten werkten in 2021 314 mensen (inclusief de ondernemers), die tezamen 244 fte aan arbeidscapaciteit vormden. In 2012 was de omvang van de arbeidskrachten iets kleiner; 248 personen en 202 fte.

Totaal aantal fte en werkzame personen inclusief de ondernemer bij bedrijven met personeel

	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Totaal werkzame personen 2021	201	43	70	314
	157	34	53	244
Totaal werkzame personen 2012	173	31	44	248
	136	28	39	202

Het onderstaande schema geeft een doorberekening weer van de gegevens uit de enquête naar het totale bedrijvenbestand. In totaal zijn er in 2021 naar schatting 1961 personen (inclusief de ondernemer) werkzaam bij de bedrijven in de branche met personeel ².

Extrapolatie naar de totale branche van het aantal werkzame personen en het aantal FTE bij bedrijven met personeel

	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Totaal werkzame personen 2021	1.255	269	437	1.961
	982	215	329	1.527
Totaal werkzame personen 2012	1.262	208	350	1.820
	1.026	169	285	1.480

Gemiddeld zijn er per bedrijf circa 5 personen werkzaam. Bij de reparatiebedrijven werken gemiddeld wat meer mensen (7) en bij de overige bedrijven werken gemiddeld 4 mensen.

Gemiddeld aantal fte en werkzame personen inclusief de ondernemer bij bedrijven met personeel

Aantal werkzame personen bij bedrijf	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Gemiddeld werkzame personen 2021	4,79	7,17	4,38	4,91
Gemiddeld aantal FTE 2021	3,75	5,73	3,29	3,82
Gemiddeld werkzame personen 2012	3,93	4,43	4,40	4,07
Gemiddeld aantal FTE 2012	3,09	4,00	3,85	3,32

De werknemerspopulatie in de bedrijven met personeel bestaat voor ruim tweederde uit vrouwen. Het aandeel van vrouwen is sinds 2012 gegroeid van 59% naar 69%.

Verdeling werknemers naar geslacht bij bedrijven met personeel exclusief de ondernemer

Verdeling werknemers naar geslacht	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Man	33%	38%	22%	31%	41%
Vrouw	67%	62%	78%	69%	59%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

² N.B. Deze cijfers betreffen alleen de bedrijven met personeel. Naast deze groep zijn er nog de ondernemers zonder personeel. Op basis van de gegevens uit de enquête kan deze groep worden geschat op 768 personen. Het totale aantal werkzame personen in de branche bedraagt derhalve circa (1.961+768=) 2.729 personen.

Vergeleken met 2012 is de werknemerspopulatie van bedrijven met personeel verjongd. Het aandeel werknemers tot en met 34 jaar nam toe van 26% naar 44% en het aandeel werknemers van 55 jaar en ouder nam af van 38% naar 20%. De werknemerspopulatie ontwikkelt zich dus anders dan de ondernemerspopulatie, die juist verouderd.

Verdeling werknemers naar leeftijd bij bedrijven met personeel exclusief de ondernemer

Werknemers naar leeftijd	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Tot en met 24 jaar	15%	8%	24%	16%	8%
25 tot en met 34 jaar	33%	27%	17%	28%	18%
35 tot en met 44 jaar	18%	22%	7%	16%	19%
45 tot en met 54 jaar	16%	24%	24%	19%	17%
55 tot en met 64 jaar	16%	11%	20%	16%	37%
65 jaar en ouder	3%	8%	7%	4%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Een substantieel deel van de werknemers (44%) heeft een op het vak gerichte mbo-opleiding gevolgd. En 5% heeft een op het vak gerichte hbo-opleiding gevolgd.

Aandeel medewerkers met (vakgerichte) mbo-opleiding bij bedrijven met personeel

Aandeel medewerkers met (vakgerichte) mbo-opleiding	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Aandeel met mbo-opleiding	15%	8%	24%	16%	8%
Aandeel met mbo-opleiding vakgericht	33%	27%	17%	28%	18%
Aandeel met hbo-opleiding	18%	22%	7%	16%	19%
Aandeel met hbo-opleiding vakgericht	16%	24%	24%	19%	17%

Bij de bedrijven met personeel heeft de helft (49%) van de medewerkers (inclusief de ondernemer) een fulltime dienstverband. 14% van de medewerkers werkt 12 t/m 35 uur per week. Nog kleinere dienstverbanden (minder dan 12 uur per week) komen weinig voor (4%). Vergeleken met 2012 neemt het aandeel van de parttimers toe.

Verdeling medewerkers naar omvang dienstverband inclusief de ondernemer bij bedrijven met personeel

Omvang dienstverband	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
36 uur of meer per week	50%	49%	47%	49%	77%
12 t/m 35 uur per week	48%	51%	43%	47%	20%
Minder dan 12 uur per week	2%	0%	10%	4%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De meest voorkomende functies onder de werknemers zijn goudsmid, goudsmid-ondernemer en productiemedewerker.

Verdeling werknemers naar functie exclusief de ondernemer bij bedrijven met personeel

Functie van werknemers	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Productiemed. goud- en zilver	15%	11%	0%	11%	18%
Goudsmid-/ondernemer	23%	41%	31%	28%	42%
Zilversmid-/ondernemer	1%	0%	0%	1%	8%
Reparateur goudsmid	1%	0%	6%	2%	9%
Reparateur zilversmid	0%	0%	2%	0%	3%
(Aspirant-) juwelier	3%	0%	28%	8%	2%
Uurwerktechnicus	0%	16%	0%	2%	-
Uurwerkhersteller	0%	0%	6%	1%	2%
Zetter	1%	3%	0%	1%	5%
Graveur	1%	0%	2%	1%	4%
Emaillieur	0%	0%	0%	0%	1%
Gieter/polijster/galvano	3%	0%	0%	2%	5%
CAD	2%	0%	0%	1%	-
CAM	2%	0%	0%	1%	-
Overig	48%	30%	26%	40%	-
Totaal	100%	100%	100%	100%	99%

Voor medewerkers die door de ondernemer werden ingedeeld bij "overig" is niet gevraagd welke functies zij vervullen. Gezien de antwoorden op overige vragen gaat het hier vermoedelijk om combinaties van de overige genoemde functies en om verkoopmedewerkers.

Aan de ondernemers met personeel is gevraagd of men naast de ondernemer, meewerkende gezinsleden en personeel met een arbeidsovereenkomst ook nog gebruik maakt van flexibele arbeidskrachten, zoals uitzendkrachten, ingehuurde ZZP-ers en freelancers. Bijna een kwart (23%) van de bedrijven met personeel gebruikt flexibele arbeidskrachten. Gemiddeld gebruikt men 2 flexibele arbeidskrachten per bedrijf. De goud- en zilversmederijen gebruiken meer flexibele arbeidskrachten dan de reparatiebedrijven en overige bedrijven. Het aantal flexibele arbeidskrachten in de totale branche kan op basis van de onderzoeksgegevens worden geschat op 187 personen. 150 personen daarvan werken in de goud- en zilversmederijen.

Gebruik van flexibele arbeidskrachten

Gebruikt het bedrijf flexibele arbeidskrachten	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Ja	29%	17%	13%	23%
Nee	71%	83%	88%	77%
Gemiddeld per bedrijf	2	3	1,5	2
Totaal in enquête	24	3	3	30
Totaal in branche (schatting)	150	19	19	187

3.3 In- en uitstroom van personeel

3.3.1 Bedrijven die personeel hebben aangetrokken

Ruim een kwart (28%) van de bedrijven heeft personeel aangetrokken tussen 1 juni 2020 en 1 juni 2021. Dat is meer dan in 2012, toen 10% van de bedrijven in het voorafgaande jaar personeel had aangetrokken.

Bedrijven die personeel hebben aangetrokken tussen 1 juni 2020 en 1 juni 2021

Bedrijven die personeel hebben aangetrokken	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Personeel aangetrokken	24%	17%	44%	28%	10%
Totaal aantal instromers in steekproef	18	2	8	28	-
Gemiddeld per bedrijf	1,8	2	1,14	1,56	-
Schatting totale branche	112	12	50	175	-

De nieuwe medewerkers stroomden vaak in de functie productiemedewerker goud/zilver of goudsmid in. Bij nieuwe medewerkers die instroomden in "overige" functies ging het vaak om een combinatie van functies.

Functies van ingestroomd personeel

Functies van ingestroomd personeel		Totaal 2021
Productiemed. goud- en zilver	14%	38%
Goudsmid-/ondernemer	29%	42%
Zilversmid-/ondernemer	0%	-
Reparateur goudsmid	7%	-
Reparateur zilversmid	0%	-
(Aspirant-) juwelier	7%	8%
Uurwerktechnicus	0%	-
Uurwerkhersteller	0%	4%
Zetter	0%	-
Graveur	0%	-
Emailleur	0%	4%
Gieter/polijster/galvano	0%	4%
CAD	0%	-
CAM	0%	-
Overig	43%	-
Totaal	100%	100%

Onder de categorie overig worden de volgende functies genoemd:

- edelsmid;
- winkelmedewerker;
- marketingmedewerker;
- verkoopster;
- vervaardigen van medische hulpmiddelen
- accountmanager;
- kwaliteitscontroleur;
- medewerker klantenservice.

3.4 Vacatures in de afgelopen 3 jaar

De bedrijven in het onderzoek hadden tezamen 64 vacatures in de afgelopen drie jaar. Daarvan waren er 35 bedoeld voor gediplomeerden van de vakopleiding en 29 vacatures waren toegankelijk voor mensen zonder vakdiploma. Voor de totale branche kan worden geschat dat er in de afgelopen drie jaar circa 400 vacatures zijn vervuld, waarvan ruim 200 in de goud- en zilversmederijen, ruim 100 bij de "overige" bedrijven en 70 bij de reparatiebedrijven.

Aantal vacatures afgelopen 3 jaar

Gebruikt het bedrijf flexibele arbeidskrachten	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Voor pas gediplomeerden vakopleiding	17	7	11	35
Voor mensen zonder vakdiploma	18	4	7	29
Totaal in de steekproef	35	11	18	64
Schatting voor totale branche	219	69	112	400

Voor de meeste vacatures werd openbaar geworven. Ruim een derde (36%) werd via informele kanalen vervuld.

Wervingskanaal

Wervingskanaal	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Openbaar gemaakt	63%	55%	56%	59%
Via informele kanalen vervuld	34%	36%	39%	36%

Het duurt doorgaans 2 tot 4 weken of 1 t/m 3 maanden om een vacature vervuld te krijgen.

Hoe lang duurt het doorgaans om een vacature vervuld te krijgen

Wervingskanaal	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
We hebben nooit vacatures	48%	33%	31%	42%
Minder dan 2 weken	5%	33%		6%
2 tot 4 weken	12%	-	13%	11%
1 t/m 3 maanden	14%	-	25%	16%
4 t/m 6 maanden	5%	-	13%	6%
Langer dan 6 maanden	10%	-	6%	8%
Weet niet/wil niet zeggen	7%	33%	13%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%

3.5 Vacatures op dit moment

Bijna een vijfde van de bedrijven met personeel heeft op het moment van onderzoek vacatures. Dat is aanmerkelijk meer dan in 2012, toen 3% van de bedrijven met personeel vacatures had.

Huidige vacatures binnen bedrijven

Huidige vacatures	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Er zijn vacatures	14%	33%	25%	19%	3%
Er zijn geen vacatures	86%	67%	75%	81%	97%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Op het moment van onderzoek staan er bij de bedrijven met personeel 25 vacatures open. In de branche als geheel kan het aantal openstaande vacatures worden geschat op 156.

Aantal openstaande vacatures

Aantal vacatures	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Openstaande vacatures in steekproef	11	7	7	25
Schatting openstaande vacatures totale branche	69	44	44	156

De ondernemers zoeken voor de meeste vacatures vakgeschoolde mensen (52%). Bijna een derde van de vacatures (32%) is bestemd voor studenten die nog in opleiding zijn. Eén op de acht vacatures is toegankelijk voor mensen zonder vakopleiding.

Voor wie zijn de vacatures bedoeld

Voor wie zijn de vacatures bedoeld	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Voor volwassen vakkrachten, branchespecifiek gediplomeerd	36%	29%	29%	32%
Voor vakgediplomeerde beginnende beroepsbeoefenaren	18%	29%	14%	20%
Voor een student die nog in opleiding is	36%	14%	43%	32%
Voor ongeschoolde medewerkers	9%	14%	14%	12%
Anders	0%	14%*	0%	4%
Totaal	100%	100%	100%	100%

* Dit betreft 1 vacature, waarbij de ondernemer aangeeft dat het gaat om een functie op het gebied van social media, waarvoor het niet relevant is of de medewerker vakgeschoold is.

De meeste van de openstaande vacatures (21 van de 25) zijn ontstaan doordat de ondernemer het personeelsbestand wil vergroten. Dit geeft aan dat er sprake is van groei van de personeelspopulatie.

Aard van de vacatures

Aard van de vacatures		Totaal 2021
Voor volwassen vakkrachten, branchespecifiek gediplomeerd	vervanging uitbreiding	1 7
Voor vakgediplomeerde beginnende beroepsbeoefenaren	vervanging uitbreiding	1 4
Voor een student in opleiding	vervanging uitbreiding	2 6
Voor ongeschoolde medewerkers	vervanging uitbreiding	0 3
Anders	vervanging uitbreiding	0 1
Totaal	vervanging uitbreiding	4

3.6 De arbeidsmarktperspectieven binnen de branche

De meeste ondernemers met personeel schatten de kans op werk voor vakgeschoolde arbeidskrachten voor de komende 2 jaar in als gemiddeld (39%) of goed (37%). De ondernemers oordelen aanmerkelijk positiever dan in 2012. In 2012 schatte 8% de kans op werk in als goed voor zeer goed. In 2021 is dat 43%.

Ingeschatte kans op werk voor vakgeschoolde arbeidskrachten met een mbo-vakopleiding, ongeacht leeftijd binnen nu en 2 jaar

Ingeschatte kans op werk	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Zeer slecht	6%	-	5%	5%	26%
Slecht	7%	27%	21%	12%	40%
Gemiddeld	43%	32%	32%	39%	26%
Goed	38%	32%	37%	37%	7%
Zeer goed	6%	9%	5%	6%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De ondernemers schatten de kans op werk voor vakgeschoolde mensen op de iets langere termijn (over 2 tot 5 jaar) eveneens positief in. Ook hier zien we een gunstiger oordeel dan in 2012.

Ingeschatte kans op werk voor vakgeschoolde arbeidskrachten met een mbo-vakopleiding, ongeacht leeftijd over 2 tot 5 jaar

Ingeschatte kans op werk	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Zeer slecht	6%	-	5%	5%	15%
Slecht	8%	23%	18%	12%	20%
Gemiddeld	40%	36%	26%	37%	45%
Goed	39%	32%	42%	39%	16%
Zeer goed	7%	9%	8%	8%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De ondernemers schatten de kans op werk voor mensen zonder vakopleiding maar met vakgerichte cursussen minder positief in dan voor mensen met een vakopleiding. 13% van de ondernemers acht de kans op werk voor deze mensen goed. Voor mensen met een vakdiploma acht 43% de kans op werk goed.

Ingeschatte kans op werk voor arbeidskrachten zonder een mbo-vakopleiding, maar met alleen vakgerichte cursussen, ongeacht leeftijd binnen nu en 2 jaar

Ingeschatte kans op werk	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer slecht	17%	9%	13%	16%
Slecht	39%	55%	37%	41%
Gemiddeld	29%	32%	37%	31%
Goed	11%	5%	13%	11%
Zeer goed	3%	-	-	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De verwachting van de ondernemers over de kans op werk voor mensen zonder vakopleiding op de iets langere termijn (2 tot 5 jaar) is in grote lijnen gelijk aan de verwachting voor de kortere termijn (2 jaar).

Ingeschatte kans op werk voor arbeidskrachten zonder een mbo-vakopleiding, maar met alleen vakgerichte cursussen, ongeacht leeftijd over 2 tot 5 jaar

Ingeschatte kans op werk	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer slecht	20%	9%	16%	18%
Slecht	35%	50%	37%	37%
Gemiddeld	33%	36%	29%	33%
Goed	9%	5%	18%	10%
Zeer goed	4%	-	-	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De ondernemers nemen pas gediplomeerde studenten vooral aan in de functies goudsmid, reparateur goudsmid en productiemedewerker goud/zilver.

Functies waarin pas gediplomeerde studenten worden aangenomen

Ingeschatte kans op werk	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Productiemed. goud/zilver	20%	14%	11%	18%	19%
Goudsmid-/ondernemer	50%	59%	71%	55%	44%
Zilversmid-/ondernemer	3%	14%	11%	6%	6%
Reparateur goudsmid	17%	32%	18%	19%	13%
Reparateur zilversmid	2%	5%	5%	3%	6%
(Aspirant-) juwelier	2%	5%	8%	3%	6%
Uurwerktechnicus	0%	0%	0%	0%	-
Uurwerkhersteller	0%	9%	3%	2%	1%
Zetter	6%	0%	5%	5%	2%
Graveur	2%	0%	3%	2%	1%
Emailleur	2%	0%	0%	1%	2%
Gieter/polijster/galvano	0%	0%	0%	0%	0%
CAD	5%	0%	8%	5%	-
CAM	2%	0%	8%	3%	-
Overig	9%	0%	16%	10%	-
Neemt nooit pas gediplomeerden aan	41%	36%	21%	36%	-

Meer dan de helft van de ondernemers met personeel zegt dat er geen doorstroommogelijkheden zijn binnen het bedrijf. 38% van de bedrijven met personeel hebben wel doorstroommogelijkheden. Dat is aanmerkelijk meer dan 2012, toen 13% aangaf doorstroommogelijkheden te hebben.

Zijn er doorstroommogelijkheden binnen het bedrijf

Doorstroommogelijkheden binnen het bedrijf	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Ja	38%	33%	38%	38%	13%
Nee	62%	67%	63%	63%	87%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Medewerkers blijven gemiddeld lang bij deze bedrijven werken (gemiddeld ruim 12 jaar). In 2012 was dit aanmerkelijk korter (5,7 jaar).

Hoe lang blijft een medewerker gemiddeld bij het bedrijf werken

	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Gemiddelde duur dienstverband	12 jaar en 6 maanden	17 jaar en 8 maanden	9 jaar en 8 maanden	12 jaar en 3 maanden	5,7 jaar

3.7 Uitstroom van personeel

Bij de bedrijven met personeel die deelnamen aan het onderzoek zijn er in de afgelopen 3 jaar 64 medewerkers uitgestroomd. In de totale branche kan het aantal vertrokken medewerkers worden geschat op 400 personen. De uitstroom in de afgelopen drie jaar is daarmee ongeveer gelijk aan de instroom, die ook wordt geschat op 400 personen.

Hoeveel medewerkers zijn er de afgelopen drie jaar bij het bedrijf vertrokken

	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Vertrokken medewerkers in afgelopen 3 jaar in steekproef	39	10	15	64	47
Schatting vertrokken medewerkers in totale branche	244	62	94	400	294

De vertrokken medewerkers waren in veel gevallen werkzaam als productiemedewerker, goudsmid, (aspirant) juwelier of in overige functies. In deze overige functies ging het vaak om winkel-/verkoopmedewerkers.

Functies waarin vertrokken medewerkers werkzaam waren

Functies van vertrokken medewerkers	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Productiemed. goud/zilver	21%	20%	0%	16%	29%
Goudsmid-/ondernemer	31%	30%	27%	30%	54%
Zilversmid-/ondernemer	3%	0%	0%	2%	2%
Reparateur goudsmid	0%	0%	0%	0%	-
Reparateur zilversmid	0%	10%	0%	2%	-
(Aspirant-) juwelier	3%	20%	13%	8%	13%
Uurwerktechnicus	0%	0%	0%	0%	-
Uurwerkhersteller	0%	10%	0%	2%	-
Zetter	0%	0%	0%	0%	-
Graveur	0%	0%	0%	0%	-
Emailleur	0%	0%	0%	0%	-
Gieter/polijster/galvano	10%	0%	0%	6%	4%
CAD	0%	0%	0%	0%	-
CAM	3%	0%	0%	2%	-
Overig	31%	10%	60%	34%	-
Totaal	100%	100%	100%	100%	102%

De redenen voor het vertrek van medewerkers zijn divers. In 42% van de gevallen is de medewerker uit eigen beweging vertrokken (andere baan, voor zichzelf begonnen et cetera). In 21% van de gevallen vertrok de werknemer gedwongen, door economische noodzaak of omdat de medewerker niet voldeed.

Redenen voor vertrek van vertrokken medewerkers

Redenen voor vertrek van vertrokken medewerkers	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Gedwongen econ. noodzaak	5%	0%	18%	8%
Gedwongen voldeed niet	18%	0%	9%	13%
Ouderdom / pensioen	5%	40%	9%	11%
Wilde verder ontwikkelen	14%	0%	9%	11%
Voor zichzelf begonnen	23%	0%	0%	13%
Andere baan	0%	40%	45%	18%
Persoonlijke omstandigh.	23%	20%	0%	16%
Vertrek naar buitenland	0%	0%	0%	0%
Anders	14%	0%	9%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Een kwart van de vertrokken medewerkers ging bij een ander bedrijf in de branche werken. Bijna een vijfde (19%) begon voor zichzelf. Eveneens een vijfde ging buiten de branche aan het werk.

Naar welke andere werkomgevingen is het personeel vertrokken

Bestemming van vertrokken medewerkers	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Andere goud-/zilversmid	26%	20%	23%	24%	24%
Voor zichzelf begonnen i/h vak	32%	0%	8%	19%	29%
Buiten de branche gaan werken	5%	40%	38%	22%	24%
Is gestopt met werken	11%	20%	8%	11%	10%
Weet ik niet / onbekend	26%	20%	23%	24%	14%
Totaal	100%	100%	100%	100%	101%

4. Omzet

Aan de bedrijven is gevraagd hun jaaromzet in 2020 aan te geven. 64 bedrijven hebben deze vraag beantwoord en 123 bedrijven hebben niet geantwoord. Van de bedrijven die hebben geantwoord bedroeg de gemiddelde jaaromzet € 212.000. Daarmee ligt de gemiddelde jaaromzet aanmerkelijk hoger dan in 2011, toen de gemiddelde omzet € 149.000 bedroeg. Voor de totale branche kan de jaaromzet in 2020 worden geschat op ruim 243 miljoen. Daarmee is de omzet groter dan in 2011, toen de totale omzet werd geschat op 202 miljoen Euro.

Jaaromzet

Jaaromzet	Bedrijfstype			Totaal
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Gemiddeld in 2020	€ 179.099	€ 160.500	€ 357.479	€ 211.895
Gemiddeld in 2011	€ 139.000	€ 88.000	€ 296.000	€ 149.000
Totale branche in 2020	€ 153.621.857	€ 11.716.500	€ 78.287.938	€ 243.626.295
Totale branche in 2011	€ 123.000.000	€ 24.000.000	€ 55.000.000	€ 202.000.000

In 2020 is in een derde van de bedrijven (32%) de omzet toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. Bij een iets groter deel (38%) is de omzet afgenomen. Mogelijk speelt hierin de Coronacrisis een rol. De grootste toename vond plaats bij de goud- en zilversmeden. In de bedrijven in de categorie "overig" nam bij een meerderheid (54%) de omzet af in 2020.

Omzet ontwikkeling 2020 t.o.v. 2019

Omzet ontwikkeling 2020 t.o.v. 2019	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2021*
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
toegenomen	36%	27%	23%	32%	44%
gelijk gebleven	18%	23%	18%	19%	21%
afgenomen	33%	41%	54%	38%	28%
weet ik niet / wil ik niet zeggen	13%	9%	5%	11%	7%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

* 2011 t.o.v. 2010

Over het algemeen zijn de bedrijven optimistisch over de omzetontwikkeling in 2021. Een substantieel deel (46%) verwacht dat de omzet in 2021 groter zal zijn dan in 2020. In de bedrijven in de categorie "overig" verwacht de helft van de bedrijven (51%) een toename van de omzet in 2021. Weinig bedrijven (13%) verwachten een omzetsdaling in 2021.

Verwachte omzet ontwikkeling 2021 t.o.v. 2020

Omzet ontwikkeling 2020 t.o.v. 2019	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2021*
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Zal toenemen	46%	32%	51%	46%	37%
Zal gelijk blijven	27%	50%	28%	30%	27%
Zal afnemen	15%	5%	10%	13%	30%
Weet ik niet / wil ik niet zeggen	11%	14%	10%	11%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	99%

De groeiverwachting van de ondernemers voor de komende jaren is gunstig. 60% verwacht dat het bedrijf in de komende jaren gaat groeien. 40% verwacht geen groei, of kan geen verwachting uitspreken.

Groeiverwachting voor de komende jaren

Verwachting ondernemer voor de komende jaren	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2021*
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Bedrijf gaat groeien	65%	41%	54%	60%	55%
Bedrijf gaat niet groeien/ weet niet	35%	59%	46%	40%	45%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

De bedrijven hebben hierbij een toelichting gegeven. Bedrijven die groei verwachten geven daarbij vaak de volgende antwoorden:

- door Corona is de omzet in 2020 gedaald, maar nu het beter gaat en de winkels weer open mogen, verwacht men een grotere omzet in 2021;
- een deel van de bedrijven verwacht een grotere omzet omdat men naar een betere locatie is verhuisd of nog gaat verhuizen;
- een ander deel van de bedrijven merkt dat men aan het groeien is. Dit merkt men aan een grotere naamsbekendheid, mond-tot-mond-reclame en een groei van de omzet.

De bedrijven die geen omzetgroei verwachten geven onder andere de volgende toelichting:

- men is tevreden met de huidige omzet en heeft niet de behoefte om verder te groeien;
- de ondernemer gaat binnenkort stoppen;
- men zit met het huidige personeel aan de maximale capaciteit en wil het personeelsbestand niet uitbreiden.

5. Ontwikkelingen en trends in het vakgebied

De bedrijven zijn bevestigd over de volgende ontwikkelingen.

1. Slimme technologieën, te weten CAD en CAM.
2. E-commerce.
3. Duurzame wereld. IMVO-convenant Verantwoord Goud.
4. Personalisering.
5. Herwaardering voor het ambacht.
6. Samenwerking.
7. Demografische ontwikkeling (vergrijzing).

1. Slimme technologieën; CAD en CAM.

Deze trend wordt als volgt omschreven. “De toename van slimme technologieën, te weten Computer Aided Designer (CAD) en Computer Aided Manufacturing-designer (CAM)”.

In totaal 59% van de bedrijven herkent de toename van Computer Aided Design en Computer Aided Manufacturing in de beroepspraktijk. Een derde van de bedrijven (35%) herkent deze trend niet. Met name onder reparatiebedrijven herkennen veel ondernemers (50%) deze trend niet.

De herkenbaarheid van trend 1: “De toename van slimme technologieën, te weten CAD en CAM”

Herkenbaarheid trend 1	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeet herkenbaar	26%	23%	26%	25%
Enigszins herkenbaar	36%	23%	36%	34%
Niet herkenbaar	33%	50%	33%	35%
Geen mening	6%	5%	5%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Aan de bedrijven die deze trend herkennen is gevraagd wat de gevolgen hiervan zijn voor de eisen die aan de vaklieden worden gesteld.

Andere taken

Als het gaat om de invloed van deze trend op de taken van de vakman/-vrouw denken de ondernemers dat deze trend met name de volgende gevolgen gaat hebben:

- de beroepsbeoefenaar gaat meer 3D ontwerpen;
- hij/zij gaat meer met de computer werken en zal zich hier in moeten bekwamen;
- ook denken verschillende ondernemers dat de vakmensen zich meer bezig zullen moeten gaan houden met het afwerken van producten.

Andere kennis en vaardigheden

Bedrijven geven met name aan dat de beroepsbeoefenaar kennis zal moeten verwerven van het ontwerpen en vervaardigen van sieraden met behulp van tekenprogramma's en 3D printen. Ook geeft men aan dat de vakman meer kennis moet verwerven van ICT in het algemeen.

Andere verantwoordelijkheden

De ondernemers geven onder andere aan dat de vakman de verantwoordelijkheid krijgt om de kwaliteit in het oog te houden en toe te zien op een goede organisatie en aansturing van het werk.

Extra kennis/vaardigheden/competenties

De ondernemers geven verschillende dingen aan:

- De vakman moet zich het ontwerpen met behulp van 3D software eigen maken;
- De vakman moet kennis verwerven van CAM technieken zoals 3D printen, gieten en lasersnijden.
- Een aantal ondernemers geeft aan dat de beroepsbeoefenaren vooral moeten weten wat de technische mogelijkheden zijn van CAD en CAM. De vakman hoeft niet alles zelf te kunnen, vaak is het voldoende als één medewerker in het bedrijf deze kennis heeft.
- Een substantieel aantal bedrijven geeft aan dat men CAD en CAM-werk uitbesteedt als men het nodig heeft.

2. E-commerce

Deze trend is als volgt beschreven. “Door online marketing en verkoop (e-commerce) neemt de concurrentie door online aanbieders toe. Hierdoor zijn er grotere zorgen over de kwaliteit van de producten. Kwaliteitscontrole en bescherming van het vak worden steeds belangrijker. Door e-commerce is de serviceverwachting van de consument gestegen.”

Voor 59% van de bedrijven is dit zeer herkenbaar of enigszins herkenbaar. Een derde van de ondernemers herkent deze trend niet.

De herkenbaarheid van trend 2: “E-commerce”

Herkenbaarheid trend 2	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeet herkenbaar	23%	24%	18%	22%
Enigszins herkenbaar	36%	38%	37%	37%
Niet herkenbaar	33%	33%	34%	33%
Geen mening	8%	5%	11%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Aan de bedrijven die deze trend herkennen is gevraagd wat de gevolgen hiervan zijn voor de eisen die aan de vaklieden worden gesteld.

Andere taken

- Een deel van de ondernemers geeft aan dat de vakmensen genoodzaakt worden zich bezig te houden met het onderhouden van een webshop en social media en met online marketing.
- Een kleiner aantal ondernemers geeft aan dat de vakmensen door e-commerce genoodzaakt worden zich meer te onderscheiden en zich te profileren met kwaliteit.

Andere kennis en vaardigheden

Als het gaat om andere kennis en vaardigheden die men nodig heeft als gevolg van e-commerce, noemen bedrijven vooral:

- Kennis van het maken van een webshop;
- Online marketing;
- Communicatie online en via sociale media.

Andere verantwoordelijkheden

- Een deel van de ondernemers geeft aan dat de vakmensen door e-commerce de verantwoordelijkheid krijgen de klanten te informeren over zaken als de risico's van reparaties, verzending, kwaliteit van de aangeboden.
- Enkele ondernemers geven aan dat de vakmensen zich dienen te beschermen tegen risico's, zoals het aannemen van reparaties van ondeugdelijke artikelen die consumenten via internet hebben gekocht.

3. Duurzame wereld, het IMVO-convenant Verantwoord Goud

Met name voor de goud- en zilversmeden is deze trend herkenbaar (63%). Ook voor een meerderheid van de reparatiebedrijven is dit herkenbaar. Voor de overige bedrijven is de herkenbaarheid lager.

De herkenbaarheid van trend 3: "Duurzame wereld. Het IMVO-convenant Verantwoord Goud."

Herkenbaarheid trend 3	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer herkenbaar	24%	14%	8%	19%
Enigszins herkenbaar	39%	43%	39%	39%
Niet herkenbaar	31%	38%	47%	35%
Geen mening	7%	5%	6%	6%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Andere taken

- De ondernemers geven aan dat de vakmensen door deze ontwikkeling meer onderzoek en controles moeten uitvoeren op het materiaal dat zij inkopen.
- Ook moet men meer tijd besteden aan het voorlichten van de klant hierover.

Andere kennis en vaardigheden

Andere kennis en vaardigheden die de vakmensen nodig hebben door deze ontwikkeling zijn vooral het onderzoeken, toetsen en testen van het materiaal bij het inkopen.

Andere verantwoordelijkheden

Als het gaat om de verantwoordelijkheden die deze trend vereist, noemen de bedrijven twee zaken;

- Duurzaamheid bevorderen door zorgvuldigheid bij het inkopen van de materialen;
- Klanten goed informeren over dit onderwerp.

Extra kennis/vaardigheden/competenties

Extra kennis en vaardigheden die deze ontwikkeling van de vaklieden vereist zijn volgens de bedrijven de volgende.

- Kennis van het materiaal.
- Zorgvuldig inkopen van goud en zilver door informatie over het in te kopen materiaal te verzamelen.
- Hergebruiken van de grondstoffen.
- Klanten informeren over de herkomst, de controle daarop en het beleid dat daarop wordt gevoerd door de branche en het bedrijf.

4. Duurzame wereld, het IMVO-convenant Verantwoord Goud

Deze trend is in de vragenlijst als volgt beschreven. "De consument wil het gevoel hebben dat het aanbod speciaal voor haar gecreëerd is. Retailers en ambachtslieden kunnen daar met maatwerk op in spelen."

De meeste ondernemers herkennen deze trend. Dit ligt het hoogst bij de goud- en zilversmeden, waar in totaal 91% van de ondernemers deze trend herkent.

De herkenbaarheid van trend 4: "Personalisering".

Herkenbaarheid trend 4	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer herkenbaar	84%	70%	67%	79%
Enigszins herkenbaar	7%	25%	22%	12%
Niet herkenbaar	4%	5%	6%	5%
Geen mening	5%	-	6%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Andere taken

De ondernemers noemen als andere taken die ontstaan als gevolg van de trend vooral:

- Luisteren naar/communiceren met de klant om zijn/haar wens/behoefte op tafel te krijgen;
- Het ontwerpen van een sieraad op maat voor de klant.

Andere kennis en vaardigheden

De vaardigheden die ondernemers hier het meest noemen zijn:

- communicatieve vaardigheden;
- sociale vaardigheden;
- het vertalen van de ideeën/behoefte van de klant naar een ontwerp.

Andere verantwoordelijkheden

De bedrijven hebben weinig ideeën bij andere verantwoordelijkheden als gevolg van personalisering.

Extra kennis/vaardigheden/competenties

- Personalisering vereist volgens veel ondernemers de vaardigheden om de behoefte van de klant naar boven te krijgen. Dit vereist sociale vaardigheden, communicatieve vaardigheden (kunnen luisteren, invoelend vermogen).
- Het maken van een ontwerp dat past bij de behoefte van de klant is een ander belangrijk element.
- Veel ondernemers geven aan dat dit geen nieuwe of extra vaardigheden zijn. Deze competenties zijn altijd al cruciaal geweest in de beroepsuitoefening van goud- en zilversmeden.

5. Herwaardering voor het ambacht

De trend wordt in de vragenlijst als volgt omschreven. “De waardering voor techniek keert terug. Er is een hernieuwde belangstelling voor technische ambachten en vakken. De consument is op zoek naar een uniek en ambachtelijk product, dat meerwaarde biedt.”

Voor 91% van de ondernemers is de herwaardering voor het ambacht herkenbaar. Onder de goud- en zilversmeden ligt dit hoger dan onder de reparatiebedrijven en de overige bedrijven.

De herkenbaarheid van trend 5: “Herwaardering van het ambacht”.

Herkenbaarheid trend 5	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer herkenbaar	60%	60%	39%	56%
Enigszins herkenbaar	31%	25%	53%	35%
Niet herkenbaar	6%	15%	3%	6%
Geen mening	3%	-	6%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Andere taken

Een aantal ondernemers denkt dat deze trend vooral vraagt dat de vakmensen het vak laten zien, zowel in de winkel als online.

Andere kennis en vaardigheden

De ondernemers denken dat de herwaardering van het ambacht vooral laat zien dat de vakkennis van de goudsmid belangrijk is.

Andere verantwoordelijkheden

Weinig ondernemers denken dat deze trend andere verantwoordelijkheden met zich meebrengt.

Extra kennis/vaardigheden/competenties

- Veel ondernemers geven hier aan dat de vakmensen vooral hun vakmanschap moeten blijven ontwikkelen.
- Ook geeft een deel van de ondernemers aan dat het zichtbaar maken van het vak aan de klant, onder andere via de moderne media belangrijk is.

6. Samenwerking

Deze trend wordt als volgt beschreven. “Samenwerking op het gebied van promotie, expositie en het delen van werkruimte en technische apparatuur is van belang voor edelsmeden. Door samenwerking krijgt de individuele ondernemer meer mogelijkheden.”

Het toenemende belang van samenwerking wordt herkend door 89% van de ondernemers.

De herkenbaarheid van trend 6: “Samenwerking”.

Herkenbaarheid trend 6	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer herkenbaar	57%	60%	39%	54%
Enigszins herkenbaar	32%	30%	47%	35%
Niet herkenbaar	7%	10%	3%	6%
Geen mening	4%	-	11%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Andere taken

De ondernemers geven aan dat deze ontwikkeling vooral betekent dat men meer moet samenwerken met collega-vaklieden.

Andere kennis en vaardigheden

De ondernemers noemen hier met name de vaardigheden samenwerken, communiceren en sociale vaardigheden.

Andere verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden die door verschillende bedrijven worden genoemd zijn samenwerken en kennis delen.

Extra kennis/vaardigheden/competenties

Het toenemende belang van samenwerken vraagt volgens veel bedrijven de volgende extra vaardigheden van de vakmensen:

- samenwerken;
- kennis delen;
- het ontwikkelen van sociale vaardigheden;
- zorgen dat je de branche en je collega-bedrijven kent.

7. Demografische ontwikkeling (vergrijzing)

Deze trend wordt minder herkend door de ondernemers. 58% vindt deze ontwikkeling enigszins of zeer herkenbaar. Bijna een derde (31%) herkent dit niet.

De herkenbaarheid van trend 7: “Demografische ontwikkeling (vergrijzing)”.

Herkenbaarheid trend 7	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Zeer herkenbaar	26%	45%	25%	28%
Enigszins herkenbaar	28%	30%	39%	30%
Niet herkenbaar	33%	25%	28%	31%
Geen mening	14%	-	8%	11%
Totaal	100%	100%	100%	100%

6. De vakopleidingen

De meeste bedrijven (90%) zijn bekend met de vakopleidingen. Van de bedrijven die bekend zijn met de vakopleidingen is 46% een door SBB erkend leerbedrijf. Onder de reparatiebedrijven is het aandeel erkende leerbedrijven iets lager dan onder de goud- en zilversmederijen en de overige bedrijven. Van de bedrijven die (enigszins) bekend zijn met de opleidingen heeft 47% in de voorbije jaren studenten in het bedrijf gehad.

De bekendheid van de bedrijven met de vakopleidingen

Herkenbaarheid trend 5	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Is (enigszins) bekend met de opleidingen	90%	90%	89%	90%
Daarvan is SBB erkend leerbedrijf	48%	33%	44%	46%
Heeft in voorbije jaren studenten van de vakopleiding als stagiaire in het bedrijf gehad	47%	44%	47%	47%

Van de bedrijven die in de voorbije jaren studenten in het bedrijf hebben gehad vindt ruim de helft (55%) dat de studenten in de vakopleidingen over het algemeen de juiste taken leren. Onder de reparatiebedrijven vindt 88% dat de studenten de juiste taken leren.

Vindt u dat in de vakopleidingen over het algemeen de juiste taken worden geleerd?

Herkenbaarheid trend 5	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Ja	51%	88%	53%	55%
Nee	49%	13%	47%	45%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Aan de bedrijven is gevraagd welke taken, kennis of vaardigheden ontbreken in de vakopleidingen. De ondernemers geven hierop uitgebreid antwoord. Antwoorden die vaak gegeven worden zijn de volgende:

- de studenten missen vakkennis en vakvaardigheden;
- er mag minder nadruk op het creatieve aspect worden gelegd in de opleiding;
- er zitten te weinig uren praktijkoefening in de opleiding;
- de studenten beheersen de vakvaardigheden onvoldoende, zoals graveren, zetten, poetsen, polijsten, solderen;
- er zit te weinig verdieping van vakkennis en vakvaardigheden in de opleiding, alles wordt oppervlakkig behandeld;
- ondernemersvaardigheden, waaronder prijsberekening.

Deze antwoorden komen goed overeen met de ontbrekende kennis en vaardigheden die de deskundigen in de diepte-interviews hebben beschreven. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 8.

De bedrijven vinden dat vrijwel alle trends die in hoofdstuk 5 zijn besproken in de vakopleidingen moeten worden opgenomen. Een uitzondering is de trend “vergrijzing”.

Welke trends moeten worden opgenomen in de mbo-vakopleidingen?

	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Slimme technologieën - CAD, CAM, 3D printen	75%	88%	73%	76%
E-commerce	63%	88%	53%	64%
Duurzaamheid	67%	88%	73%	70%
Personalisering	57%	63%	53%	57%
Herwaardering voor het ambacht	63%	38%	67%	61%
Samenwerking	47%	75%	53%	51%
Vergrijzing	8%	13%	33%	14%

Een vijfde van de bedrijven vindt de gediplomeerden van de vakschool goed inzetbaar in het bedrijf. Tweederde (64%) vindt de gediplomeerden wel inzetbaar, maar mist nog wel wat. Een vijfde (18%) vindt de gediplomeerden niet goed inzetbaar. In hoofdstuk 10 wordt uitgebreider terug gekomen op de inzetbaarheid van de gediplomeerden.

Zijn de gediplomeerden van de vakschool goed inzetbaar?

Inzetbaarheid gediplomeerden van vakschool	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
ja, die zijn goed inzetbaar	14%	13%	40%	19%
ze zijn inzetbaar, maar ik mis nog wel wat	67%	88%	40%	64%
nee, ze zijn niet goed inzetbaar	20%		20%	18%
Totaal	100%	100%	100%	100%

Aan de bedrijven is gevraagd hoe de inzetbaarheid van de gediplomeerde studenten nog verbeterd zou kunnen worden. De volgende zaken komen in de antwoorden vaak terug.

- De studenten werken niet vlot genoeg.
- De studenten beheersen de basisvaardigheden onvoldoende.
- Praktijkoefening zou een groter deel van de opleiding moeten vormen, zodat de studenten de basisvaardigheden beter gaan beheersen en vlotter kunnen werken.
- Ontwerpen/het artistieke aspect krijgt te veel aandacht in de opleiding, vakkennis is belangrijker.

Aan de bedrijven is een aantal onderdelen van ondernemerschap voorgelegd, met de vraag of de student deze in de opleiding zou moeten leren. De bedrijven vinden alle voorgelegde onderdelen belangrijk genoeg om op te nemen in de opleidingen. Een uitzondering is het inkopen van producten en diensten voor de onderneming. 38% van de bedrijven vindt dat dit onderdeel van de opleiding moet uitmaken.

Welke onderdelen van ondernemerschap zou de opleiding de studenten moeten leren?

Onderdelen van ondernemerschap die in opleidingen moeten	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Bepaalt het (toekomst)beeld van de onderneming en geeft de zpp-onderneming/ eenmanszaak vorm.	78%	63%	60%	73%
Regelt het financiële gedeelte (van het opstarten) van de onderneming en bewaakt, registreert en verantwoordt de financiële situatie	63%	75%	53%	62%
Presenteert en promoot de onderneming	71%	75%	60%	69%
Koopt in voor de onderneming (producten en/of diensten)	35%	25%	53%	38%
Verwerft opdrachten/bindt klanten	65%	50%	80%	66%
Anders	27%	13%	40%	28%

De genoemde onderwerpen bij de antwoordmogelijkheid “anders” zijn kennis van relevante wetgeving, verzekeringen, overheidsbeleid, veiligheid, boekhouden en bedrijfskundige kennis.

Aan de bedrijven is gevraagd: “In het mbo, het formele beroepsonderwijs, gaat men deelcertificaten aanbieden. Dat zijn onderdelen van de reguliere mbo-opleiding. Het voordeel hiervan is, dat deze wettelijk erkend zijn en passen in de wettelijke kwalificatiestructuur. Zowel de cursist als zijn of haar werkgever weet dus precies wat deze certificaten waard zijn. Voorbeelden van dergelijke certificaten zijn “Edelsteenkunde I”, “Complexe reparatie- en herstelwerkzaamheden basisgoudsmid” en “Bijzondere technieken goudsmiden”. Zou u van deze opleidingen tot deelcertificaten gebruik willen maken voor bijscholing van personeel dat al bij u werkt, of nieuwe instromers?” Ruim een derde (37%) van de bedrijven wil gebruik maken van opleidingen voor deelcertificaten voor het bijscholen van personeel dat al bij het bedrijf werkt. Een ongeveer even groot deel (36%) wil dergelijke opleidingen gebruiken voor bijscholing van nieuwe instromers.

Voor welke doelgroepen zou men opleidingen voor deelcertificaten gebruiken

Zou gebruik maken van deelcertificaten voor...	Bedrijfstype			Totaal 2021
	Goud en zilver	Reparatie	Overig	
Personeel dat al bij het bedrijf werkt	33%	40%	47%	37%
Nieuwe instromers	33%	60%	32%	36%

Overigens moeten deze mbo-deelcertificaten niet worden verward met de bijscholingscursussen die de Vakschool aanbiedt. Deze zijn erkend door de branche, maar leveren geen mbo-deelcertificaat op.

Aan de ondernemers is gevraagd: “Wat zou u een startende beroepsbeoefenaar in deze branche willen adviseren?”. De meest voorkomende antwoorden van de ondernemers zijn de volgende:

- doorzettingsvermogen en geloven in jezelf is belangrijk;
- ontwikkel je eigen stijl, zorg dat je onderscheidend bent;
- ontwikkel je als vakman en blijf leren;
- doe eerst veel werkervaring op bij een bedrijf, en ontwikkel je zo tot een vakman. En begin pas daarna eventueel voor jezelf.

7. Bedrijfsmatige ontwikkelingen

De tabel hieronder geeft aan in welke mate de bedrijven verschillende aspecten van de bedrijfsvoering als een probleem ervaren. De beveiliging en veiligheid van het bedrijf is voor bijna de helft (47%) van de bedrijven een probleem. De ondernemers geven hierbij met name aan dat de kosten van beveiliging hoog zijn. Het op één na grootste probleem zijn de administratieve lasten. 39% van de ondernemers ervaart dit als een klein of groot probleem. Andere problemen die door een substantieel aantal bedrijven worden herkend zijn de omzet (34%), het aantrekken van bekwaam personeel (30%) en de bedrijfsopvolging (30%). Vergeleken met 2012 ervaren de ondernemers de omzet nu veel minder als een probleem (34% versus 50%). Het aantrekken van bekwaam personeel ervaart men nu meer als een probleem dan in 2012 (30% versus 21%).

Ervaren problemen door bedrijven (percentage bedrijven dat dit item als een klein of groot probleem ervaart)

Problemen	Bedrijfstype			Totaal 2021	Totaal 2012*
	Goud en zilver	Reparatie	Overig		
Omzetniveau	33%	15%	47%	34%	50%
Concurrentie	27%	15%	19%	24%	26%
Loonkosten	21%	10%	28%	21%	15%
Aantrekken bekwaam personeel	26%	30%	42%	30%	21%
Verkrijgen van financiering	18%	10%	19%	17%	23%
Milieu-eisen	15%	10%	17%	15%	15%
Arbo-eisen	15%	10%	22%	16%	13%
Administratieve lasten	37%	40%	47%	39%	41%
De open Europese markt	14%	10%	14%	13%	10%
Bedrijfsopvolging	27%	25%	42%	30%	27%
De snelle ontwikkeling van de digitalisering (CAD en CAM)	18%	20%	17%	18%	27%
Beveiliging en veiligheid van het bedrijf	44%	40%	58%	47%	-

Aan de bedrijven is gevraagd: “Hoe zou u het liefst zien dat er in Nederland wordt omgegaan met het aanbrengen en toetsen van gehalte-stempels?” Twee antwoorden komen vaak voor, namelijk:

- een deel van de ondernemers (24 van de 187) is tevreden met de bestaande werkwijze.
- een groter deel (79 van de 187 bedrijven) geeft de voorkeur aan een werkwijze waarbij de edelsmid zelf de stempels slaat in het werk en dit wordt gecontroleerd via steekproeven. Men verwijst vaak naar het Duitse systeem, dat men beter vindt dan de huidige werkwijze in Nederland.

Tevens is de vraag gesteld: “Hoe zou u het liefst zien dat er in Nederland wordt omgegaan met het D.O.R.?”. Twee soorten antwoorden komen veel voor:

- 18 bedrijven weten niet wat met D.O.R. wordt bedoeld.
- Circa 30 ondernemers geven aan dat men de D.O.R. een nuttige regeling vindt. Een groot deel van hen vindt wel dat er verschillende zaken verbeterd kunnen worden aan de regeling; minder omslachtig, meer eenduidigheid, zonder verschillen per gemeente.

8. De visie van deskundigen op de opleidingen

8.1 Worden in de opleiding de juiste taken, kennis en vaardigheden behandeld?

Aan acht deskundigen zijn vragen voorgelegd over de aansluiting van de opleidingen op de behoeften van de bedrijven. Alle geraadpleegde deskundigen hebben een uitgebreide ervaring met deze opleidingen, doordat zij studenten van de opleiding als stagiaires in het bedrijf hebben, doordat ze een bijdrage aan de opleiding hebben geleverd of beiden.

In schooljaar 2020-2021 worden uitgevoerd:

- de BOL-opleiding Basis goudsmid, niveau 3, in totaal 61 studenten;
- de BOL-opleiding Goudsmid, niveau 4, in totaal 188 studenten;
- de BOL-opleiding Zilversmid, niveau 4, in totaal 12 studenten.

Algemeen: Basisvaardigheden worden behandeld, maar onvoldoende

De meeste deskundigen (6) geven aan dat de basisvaardigheden in de opleiding wel worden behandeld, maar niet diepgaand genoeg en dat ze onvoldoende worden geoefend. De studenten beheersen daardoor de basisvaardigheden onvoldoende, zoals: zagen, vijlen, een uitslag maken, polijsten, zetten, solderen, gieten, boetsen, juwelen montage, stappen vooruitdenken, gereedschapskennis (welk gereedschap waarvoor gebruiken), materiaalkennis (hoe je materiaal te verwerken en te bewerken, met name met moderne technieken) en tekensvaardigheid (als onderdeel van de ontwerptechniek). Ook het uitvoeren van reparaties beheersen de studenten onvoldoende.

Veel deskundigen (5) geven aan, dat de opleiding voor de invoering van de WEB veel uitgebreider was, met voldoende aandacht en oefening van de basisvaardigheden. Door de veranderde regels zijn het aantal studie-uren en de ruimte voor praktijkoefening sterk verminderd. De meeste deskundigen begrijpen dat het hierdoor voor de vakschool moeilijker is geworden een opleiding aan te bieden die voldoet aan de wensen van de bedrijven.

De deskundigen maken hierover onder andere de volgende opmerkingen.

- “Ik ben er trots op dat we de vakschool in Schoonhoven hebben, die doet het best goed.”
- “De afgelopen jaren is er veel veranderd. Vroeger (voor dat de school bij een ROC werd gevoegd) was de opleiding veel breder. De opleiding bestond uit veel meer studie-uren, waardoor er veel meer behandeld kon worden. Men behandelde bijvoorbeeld graveren, emailleren en edelsteenkunde in het standaardprogramma. Nu zijn dat keuzevakken geworden. De medewerkers van de Vakschool moeten enorm passen en meten om voldoende praktijken in de opleiding te verwerken en de theorie en de praktijk met elkaar te verweven.”
- De overheid wil de vakschool teveel in de algemene normen voor ROC's drukken. Er is enorm gekort op de praktijken. Deze opleiding vraagt dat men veel praktijken maakt. Waarom moet dat in een algemene norm worden gedrukt? Jaarlijks moet er een strengere kwaliteitscontrole plaatsvinden op de leraar en de student. Zodat er een betere coaching kan plaatsvinden en de school tijdig kan ingrijpen als studenten niet voldoende presteren. Ik hoor van studenten dat de school al blij is dat het programma is doorlopen en dat men studenten heeft weten te werven. De vakschool kijkt niet voldoende kritisch naar de kwaliteit van de opleiding. Ze kijken zelfs helemaal niet. Dit zou getoetst moeten worden door een organisatie uit het vak.”
- “De basisvaardigheden zitten wel in de opleiding, maar er zijn niet genoeg uren. En er wordt niet goed genoeg gecontroleerd op de juiste techniek. Bijvoorbeeld bij vijlen; alleen het eindresultaat wordt gecontroleerd, maar je moet ook kijken naar hoe de student het gereedschap hanteert, hoe hij/zij achter de werkbank zit, de lichaamshouding. Daar moet je op letten, anders kan het wel het eindresultaat bereiken, maar niet op een gezonde manier en vlot genoeg.”
- “De studenten zouden thuis een werkbank neer moeten zetten en buiten school veel werken, uren maken. Je hebt een werkblad en een werkpen nodig. De student heeft het gereedschap al als hij/zij de opleiding volgt, dus iedereen kan dat.”
- “Alles wordt één of twee keer gedaan. Verder moet men het in de praktijk maar leren. Dat is wel erg summier.”

- “Je moet de stagiaires vanaf nul wegwijzen in de praktische vaardigheden. De basisvaardigheden m.b.t. nieuw werk en repareren ontbreken. Dit komt onder andere doordat er niet echt een structuur is in de stof. Een vaktheorieboek ontbreekt. Er is een vast programma met een opdrachtenserie. Maar elke leraar kan daar zijn eigen invulling aan geven. Er is geen standaard theorieboek dat behandeld wordt.”
- “30 jaar geleden kreeg je les in polijsten. Nu worden hier alleen maar wat algemene dingen over verteld aan de student. De diepgang in de opleiding is te weinig.”
- “Tekensvaardigheid als onderdeel van de ontwerptechniek ontbreekt. Vroeger moest je zelf een presentatie tekening maken met potlood of aquarel, nu doen ze dat op de computer.”
- “Reparaties worden weinig gedaan in de opleiding, terwijl dat toch zeker de helft van het werk is. Reparaties moet veel meer geoefend worden, ze kunnen het niet goed genoeg.”
- “Kunstgeschiedenis en vormgeven zit genoeg in de opleiding. Maar dat moet er ook in zitten.”
- “Laat studenten vooral veel meer technieken draaien. En als blijkt dat ze het niet halen, dan moeten ze dat 's avonds maar inhalen. Dat moet je verplicht stellen voor studenten die achterblijven. En je mag van studenten best iets meer vragen als ze onder de maat blijven. De opleiding is te vrijblijvend.”
- “Bied 's avonds extra vakken aan.”
- “De vrijblijvendheid moet er in de opleiding vanaf. Ook bij de leraren mag de wil om echt iets goeds af te leveren wel groter zijn.”

Solliciteren

Verschillende deskundigen (2) vinden dat studenten die komen solliciteren voor een stageplek hier onvoldoende op zijn voorbereid. Hier zou meer ondersteuning door de school kunnen worden geboden volgens deze deskundigen.

Teveel nadruk op ontwerp

Verschillende deskundigen (3) geven aan dat in de opleiding teveel nadruk ligt op ontwerpen, het kunstzinnige aspect. In de praktijk komt dat slechts beperkt voor. Het creatieve aspect is er in het werk natuurlijk wel, maar in de praktijk ligt de nadruk veel meer dan in de opleiding op het kwalitatief goed uitvoeren van andere beroepshandelingen. Ook bij het maken van het meesterstuk is er teveel aandacht voor ontwerp.

De deskundigen zeggen hier onder andere het volgende over.

- “Vroeger werd er veel geoefend in de opleiding. Maar studenten willen niet meer 3 weken lang zaag oefeningen doen, ze willen gelijk iets creëren. En de opleiding gaat daar in mee. Maar daardoor krijgen ze de basis van het vak niet meer voldoende mee.”
- “Je gaat in het bedrijf niet vijf weken met een klant kijken naar het ontwerp. Dat ontwerp is in de praktijk in een uurtje gepiept. Mooi dat zoiets kan op de opleiding, maar in de praktijk komt dit zo niet voor.”
- “Kunstenaarschap is mooi, maar je moet wel de vaardigheden beheersen. Je komt te werken in een bedrijf dat van je verwacht dat je om 17.00 uur een hoeveelheid werk af hebt.”
- “Als je het diploma hebt gehaald van de vakschool ben je geen kunstenaar. Dat word je pas als je de kunstacademie hebt gedaan. Kunstenaars zijn een aparte categorie, daar zijn er in dit vak in Nederland maar een paar van. In het zilversmid-vak zijn er een stuk of vijf en onder de goudsmiden zijn er nog minder kunstenaars.”

Ondernemersvaardigheden

Verschillende deskundigen (3) missen ondernemersvaardigheden in de opleiding. Zaken als het opzetten van een administratie, prijscalculatie, BTW aangeven en verrekenen. Studenten moeten in de opleiding wel een ondernemingsplan schrijven, maar dat is theoretisch en niet realistisch, zo gaat het in de praktijk niet. De ondernemersvaardigheden die in de opleiding zitten zijn ouderwets, sluiten niet aan op de moderne praktijk. Tips van de deskundigen:

- Ga met z'n één alleen een keer naar de KvK, wat heb je allemaal nodig aan vergunningen, verzekeringen e.d.
- Nodig iemand hiervoor uit op een gastcollege op school.

Verder zeggen de deskundigen hier het volgende over.

- “De studenten hebben een hekel aan de lessen ondernemersvaardigheden, maar die zijn toch wel erg belangrijk. Ik schrik van de kwaliteit van de verslagen en ondernemingsplannen. Dat is echt geen niveau 4.”
- “Een op niveau 4 opgeleide goudsmid kan nooit door stromen naar hbo, het niveau is te laag.”
- “Als je voor jezelf begint moet je een prijs kunnen berekenen, weten over BTW-afdracht en dergelijke. Goudsmiden kunnen tegenwoordig geen prijsberekeningen meer maken, de meesten werken te goedkoop.”

Overigens geeft een deel van de deskundigen aan, dat de ondernemersvaardigheden voldoende in de opleiding zitten. Er zijn ook verschillende deskundigen die vinden dat ondernemersvaardigheden niet in de opleiding hoeven, en dat de opleiding zich vooral moet richten op de vakvaardigheden.

Moderne technieken

Sommige deskundigen (2) vinden dat de basisvaardigheden wel goed in de opleiding zitten, maar de moderne productietechnieken niet. “Bijvoorbeeld CAD en CAM, daar heeft de vakschool te weinig kennis van. Ook van 3D-printen, giettechnieken, bindtechnieken, afwerkmanieren, printen van goud, met hardheden en kleuren.

Diverse items

Een aantal ontbrekende items wordt slechts door één deskundige genoemd. Het gaat om de volgende kennis/vaardigheden:

- 3d tekenen en 3d printen;
- edelsteenkunde; Eén deskundige geeft aan dat edelsteenkunde een belangrijke plek in de opleiding moet krijgen. “Edelsteenkunde is een keuzevak, en dat is onacceptabel, het moet verplicht zijn. Vanaf de start van de opleiding moet de student de mogelijkheid worden geboden om de FGA opleiding te volgen. Dat is een edelsteenkundige opleiding, wereldwijd erkend. Dat is een avondopleiding. En de opleiding is in het Engels, dus het Engels wordt ook bijgeschaafd. Het FGA-examen moet ook binnen de opleiding gehaald kunnen worden.
- graveren; Eén deskundige vindt dat graveren verplicht moet worden in de opleiding, en geen keuzevak moet zijn. De student moet kunnen werken met graveerstekers (“stekervaardigheid”). Een andere deskundige geeft juist aan dat graveren een aparte opleiding op zichzelf verdient en geen vak moet zijn binnen de opleiding goudsmid.
- Kunstgeschiedenis; Eén deskundige geeft aan de kunstgeschiedenis volledig onder de norm ligt. “Er moet veel meer aandacht worden besteed aan kunstgeschiedenis. En dit moet verbonden zijn aan goud of zilver. Dit is nodig ten behoeve van restauratiewerk. Studenten moeten theoretische kennis hebben van historische producten zoals miskelken.”
- Docenten aangesloten houden op de praktijk; Eén deskundige vindt het nodig dat elke leraar verplicht een week per jaar in het bedrijfsleven moet werken, om te voelen hoe het in de praktijk is. Een deel van de leraren is volgens deze deskundige wat vervreemd van de dagelijkse praktijk. De studenten komen in het stagebedrijf dingen tegen waar ze op school nooit van gehoord hadden.

Wat gaat goed?

Eén deskundige geeft aan dat de studenten van de vakschool zelfstandiger zijn dan die van ander opleidingen in het vakgebied. “Ik heb veel stagiaires gehad, zowel van de vakschool in Schoonhoven als van de opleiding in Antwerpen. De studenten van de opleiding in Antwerpen wilden we na verloop van tijd niet meer, omdat zij minder zelfstandig zijn dan die van Schoonhoven. De studenten van de vakschool in Schoonhoven “kunnen zelf nadenken”.

8.2 De uitvoering van de opleiding

De organisatie van de opleiding in het algemeen

De deskundigen zijn over het algemeen (7) tevreden over de organisatie van de opleiding door de school. Eén deskundige geeft aan dat de studenten te weinig informatie ontvangen over het programma, de werkopdrachten, inlevertermijnen, data en organisatie van examens en dergelijke. Een andere deskundige geeft aan dat dit vroeger zo was, maar dat dit tegenwoordig goed in orde is.

“De informatie voor de student over het programma van de opleiding, de examens et cetera is tegenwoordig online inzichtelijk gemaakt, daar kunnen studenten nu online goed bij. Vroeger was dat een stuk minder.”

De begeleiding van de student in het leerbedrijf door de school
De meeste deskundigen (7) vinden dat de student tijdens de stage door de school goed begeleid wordt. De stagebegeleider komt vaak genoeg langs en heeft voldoende contact met de student. Over het algemeen zijn de deskundigen van de bedrijven tevreden over de samenwerking met de school rond de begeleiding van studenten in de stage en ook over de contacten tussen de school en de praktijkopleider van het bedrijf.

Er is kritiek op de communicatie rond het meesterstuk. Verschillende deskundigen (2) geven aan dat dit beter kan. Als een student het meesterstuk gaat maken krijg hij/zij met een commissie van twee mensen bij wie alles moet worden ingeleverd. Daarnaast is er de stagebegeleider van de school en de praktijkopleider van het leerbedrijf. De communicatie gaat hierbij niet altijd goed. Die verloopt via de student, maar dat gaat wel eens fout. Volgens de bedrijven is het goed hierbij meer direct contact met het bedrijf te hebben, of tenminste één keer. Want hier is de vaste stagebegeleider van de school niet bij.

Daarnaast zijn de volgende kritische opmerkingen geuit door individuele deskundigen.

- “De laatste anderhalf jaar is de school hierin tekort geschoten in de begeleiding van de studenten in de stage. Door Corona kon men niet langskomen, maar men kan ook bellen.”
- “De school mag wel wat vaker langskomen tijdens de stage. Althans voor die studenten die dat nodig hebben. Vaker langskomen en ondersteunen en het zelfvertrouwen van de student laten groeien.”
- “De samenwerking is goed. Maar de school leunt voor de begeleiding te zwaar op de stagebegeleider en neemt te weinig eigen initiatief. Ze gokken er teveel op dat de stagebegeleider de laatste zet geeft aan de student. De school schuift die verantwoordelijkheid een beetje af op het stagebedrijf.”
- “Er is te weinig begeleiding is voor de student bij het kiezen van een stageadres.”

De samenwerking tussen de school en de praktijkopleider van het leerbedrijf
Vrijwel alle deskundigen (7) vinden de samenwerking tussen de school en de praktijkopleider van het bedrijf goed. De school maakt duidelijke afspraken met de praktijkopleider, waardoor het bedrijf weet wat er van hen wordt verwacht in de begeleiding van de stagiaires. Het bedrijf weet ook waar men terecht kan met vragend en wordt bij vragen ook goed geholpen door de school.

Er is één kritische opmerking: “De afspraken zijn duidelijk, maar het contact is heel oppervlakkig. Het wordt digitaal aangegeven, en als je er niet uitkomt kun je bellen. De school zoekt te weinig persoonlijk contact met het bedrijf.”

Is de praktijkopleider voldoende toegerust voor het uitvoeren van de begeleiding?

De meeste deskundigen van bedrijven (7) vinden dat hun praktijkopleiders voldoende zijn toegerust om de studenten tijdens de stage te begeleiden. Zij zijn getraind en kunnen de begeleiding bieden die nodig is.

Er is één kritische opmerking. Eén deskundige mist persoonlijk contact en wil ook graag dat de school organiseert dat leerbedrijven met elkaar en met de school kunnen sparren over hoe de opleiding beter kan.

Overige opmerkingen over de samenwerking rond stages

Een deskundige is kritisch over het aanbod van leerbedrijven als het gaat om stages. “De student is erg afhankelijk van de kwaliteit van de stage. De meeste leerbedrijven bieden niet zo’n goede stage. Ze bieden de student weinig aan. De student wordt vaak neergezet en mag wat dingetjes in elkaar zetten. Maar de student moet ook restauratie, reparatie en nieuw werk doen, en moet ook klanten helpen. Maar dat gebeurt zeker niet overal. En zeker niet als de student onder de maat presteert. Dan maakt de student alleen nieuw werk en neemt het bedrijf minder risico met de student.”

8.3 De kwaliteit van de gediplomeerden en hun verdere ontwikkeling

Zijn de gediplomeerden goed inzetbaar?

De meeste deskundigen (6) vinden dat de gediplomeerde studenten van de vakopleiding over het algemeen al snel goed inzetbaar zijn in het bedrijf. De studenten hebben in de opleiding weinig praktijken gehad, dus moeten veel vaardigheden in de praktijk leren. De snelheid waarmee de student die vaardigheden leert verschilt per student. Er zijn studenten die zich alles heel vlot eigen maken en bijna direct goed inzetbaar zijn. Er zijn ook mensen die er iets langer over doen om goed inzetbaar te worden.

De deskundigen zeggen hier verder onder andere het volgende over.

- “We zetten ze in als junior in het bedrijf. Ze weten nog niet alles, maar kunnen wel gewoon meedraaien. Ze kunnen vrij zelfstandig werken.”
- “De eerste twee weken is het drama, maar de meesten draaiden heel snel de goede kant op.” “Meestal beginnen ze vrij snel goed mee te draaien. Beter dan die uit Antwerpen. Daar wordt alles voorgekauwd wat ze moeten doen. In Schoonhoven wordt ze geleerd zelf na te denken.”

Wat doet het bedrijf en wat doet de beginnend beroepsbeoefenaar om te zorgen dat deze beroepsbeoefenaar uitgroeit tot een goede vakman?

De meeste bedrijven (5) laten nieuwe, recent gediplomeerde medewerkers beginnen met de eenvoudige onderdelen van het vak, waarna de medewerker in zijn eigen tempo verder kan groeien. De deskundigen zeggen hier onder andere het volgende over.

- “We staan altijd open voor alle vragen en problemen. We helpen ze altijd. Je moet altijd kennis delen. Als je bijvoorbeeld in een reparatie iets krijgt wat je heel zelden krijgt, dan wordt iedereen erbij geroepen, zodat iedereen er iets van kan leren. Dus zeldzaamheden worden aan iedereen getoond en uitgelegd. Dus de begeleiding van nieuwe jonge collega's verloopt op een natuurlijke manier, niet met een speciaal programma.”
- “Je laat ze met de eenvoudigste facetten beginnen. Zoals de abc reparaties, kettinkjes en armbandjes solderen, bedeltjes aansolderen, ringetjes groter of kleiner maken. Daarna laat je ze steentjes zetten. Sommigen kunnen sneller dan anderen.”
- “We beginnen op 50% en dan brengen we ze alle kennis bij. Dat vraagt drie maanden intensief begeleiden en dan nog 3 maanden wat minder intensief. Dat is genoeg om ze zelfstandig te laten functioneren. Als mensen genoeg talent hebben en gemotiveerd zijn, kun je ze binnen een jaar na diploma volledig productief hebben.”

Waarheen stromen de gediplomeerde studenten uit op de arbeidsmarkt?

Na diplomering ziet de doorstroom naar werk voor de gediplomeerden er over het algemeen als volgt uit.

1. Zelfstandig ondernemerschap

Een substantieel deel van de gediplomeerden begint voor zichzelf. Zij combineren het uitoefenen van het vak vaak met andere activiteiten, zoals les geven of cursussen geven. Men werkt niet fulltime in het vak, maar bijvoorbeeld twee dagen per week. Deze mensen ontwikkelen zich als vakkracht door extra opleidingen te doen of zich vol te concentreren op het vak en zich al doende verder ontwikkelen.

2. Een dienstverband bij een bedrijf in de branche (goud- of zilversmeden)

Een deel van de gediplomeerden gaat werken bij een bestaand bedrijf als goud of zilversmid, met meerdere collega's. Zij ontwikkelen zich onder begeleiding vaak tot goede vakmensen. Zij volgen ook vaak aanvullende opleidingen of cursussen. Deze bedrijven doen vooral nieuw werk, reparatie en verkoop. Enkele bedrijven houden zich bezig met restauraties.

3. Werken in een collectief

Een klein aantal mensen gaat aan het werk in collectieven van samenwerkende zelfstandige goudsmiden. Vaak in panden met veel verschillende ambachtsmensen, b.v. ook meubelmakers e.d. Dit is motiverend en kostenbesparend, de ambachtslieden helpen elkaar en delen faciliteiten met elkaar.

4. Werken in een andere branche

Een aanmerkelijk deel van de gediplomeerden gaat aan het werk buiten de goud- en zilversmeden-branche. Eerst met het idee dat dit tijdelijk is, maar veel mensen blijven uiteindelijk hier actief. Zij komen vaak terecht in de fijnmechanische techniek, waar ze medische instrumenten demonteren en schoonmaken of werken in de dental richting, technisch tekenen, modellen maken, ontwerpen. Mensen die, zoals deze gediplomeerden, skills hebben op het gebied van vormgeving, tekenen en het maken van producten, komen altijd aan het werk. “Het heeft allemaal te maken met vormgeven en snappen hoe iets kan worden bewerkt, vervormd of afgewerkt. Het maakt niet uit of je een sieraad maakt of ander voorwerp. Voor een deel is het hetzelfde.”

8.4 Trends in het vak en de wenselijkheid om deze in de vakopleiding te behandelen

Trend 1. Slimme technologieën

Al enkele decennia neemt het gebruik toe van computer aided design (CAD) en computer aided manufacturing (CAM).

Een deel van de bedrijven doet weinig met deze mogelijkheden, maar de meeste bedrijven maken hier wel in meer of mindere mate gebruik van. Alle deskundigen zien CAD en CAM als belangrijke hulpmiddelen binnen het vak, nu en in de toekomst.

Daarnaast maken deskundigen nog de volgende opmerkingen.

- CAD en CAM horen er gewoon bij. Maar we moeten 3d tekenen en printen wel zien als “gereedschap”, het zijn geen doelen op zichzelf. Je moet eerst kunnen ontwerpen. Als je niet kunt ontwerpen, kun je het ook niet in 3d tekenen of maken.
- Veel vaklieden gebruiken CAM. Zelf laten wij printen door degene die ook het gietwerk doet.
- Naast ontwerp kun je CAD ook prima gebruiken voor het presenteren van producten, er zijn tekenprogramma's met de presentatiekwaliteit van foto's.
- 3D tekenen en 3D printen zijn heel belangrijk. Daar moeten we in Nederland meer kennis van hebben. We moeten hoogwaardige producten maken, of ze nou met de hand of met de 3d printer gemaakt zijn, dat maakt niet uit. Wij worden op dit gebied overlopen door China. China gooit sieraden op de markt die er op de website prachtig uitzien, en worden opgestuurd, maar die vallen tegen als ze bij de consument worden afgeleverd.

Alle deskundigen vinden het wenselijk om CAD en CAM in de opleiding op te nemen. Sommigen merken daarbij op dat dit niet ten koste moet gaan van praktijken voor echte basistechnieken van het goudsmidwerk.

Trend 2. E-commerce

Toegenomen concurrentie door online aanbieders. Hierdoor grotere zorgen over de kwaliteit van de producten. Kwaliteitscontrole en bescherming van het vak zijn steeds belangrijker. Door e-commerce is de serviceverwachting van de consument gestegen.

E-commerce zorgt voor meer concurrentie, ook internationaal. Doordat consumenten kunnen “shoppen” komen de prijzen onder druk te staan. Toch geven de meeste deskundigen (6) aan E-commerce niet als een grote bedreiging te zien. De goud- en zilversmeden verkopen emotie, en dat moet toch in de winkel of werkplaats gebeuren, daar verkoop je je product. Een website is een prima instrument om te laten zien wat het bedrijf doet. Maar zeker de kwalitatief hoogwaardige en duurdere sieraden worden in de winkel verkocht en op maat voor de klant ontworpen en gemaakt.

Het is volgens de meeste deskundigen goed om het belang van E-commerce en wat kennis op hoofdlijnen over online presenteren en verkopen in de opleiding te behandelen.

Een aantal uitspraken hierover:

- “Als mensen serieus iets goeds willen hebben, komen ze toch wel naar de echte goudsmid. Er komt ook duidelijk meer waardering voor ambachtelijk werk. Het is wel nuttig om hier iets van in de opleiding te stoppen, bijvoorbeeld productfotografie en “hoe bereik je potentiële klanten”.
- “Als goudsmid een online winkel bijhouden is moeilijk, want dat kost veel tijd en daardoor kom je moeilijker toe aan je vak.”
- “Als consumenten online gaan winkelen gaan ze prijzen vergelijken en dat is voor de branche niet goed.”
- “Online winkels zijn voor juweliërs wel belangrijk, maar voor goudsmiden minder.”
- “Voor reparateurs wordt e-commerce heel belangrijk. Nu komt nog vrijwel al het reparatiewerk via juweliërs, maar in de toekomst zal dat veel meer via e-commerce gaan.”

Trend 3. Duurzame wereld - het IMVO-convenant Verantwoord Goud

Het IMVO-convenant goud bevat afspraken tussen de goudsector, brancheorganisaties, maatschappelijke organisaties, vakbonden en de overheid. De afspraken moeten er voor zorgen dat bedrijven in de goudwinning mensenrechten, milieu en biodiversiteit beter respecteren. Zo gaan bedrijven in de Nederlandse goudsector hun best doen om goud bij verantwoorde bronnen te kopen. Ook gaan Nederlandse juweliërs en goudsmiden hun klanten beter informeren over de herkomst van het goud.

Alle deskundigen vinden dit een belangrijke afspraak binnen de branche. Alle vakmensen moeten weten dat dit bestaat. Het devies is: ‘Wees voorzichtig met je inkoop, maak afspraken met je leverancier’. De deskundigen vinden het wenselijk dat de student dit in de opleiding mee krijgt.

Naast de bepalingen in het IMVO-convenant vinden de deskundigen dat vakmensen ook moeten weten hoe men op andere manieren duurzaam kan werken, bijvoorbeeld door hergebruik van materialen. Overigens is volgens de deskundigen het meeste goud dat in Nederland wordt gebruikt voor sieraden afkomstig uit recycling. Daarnaast zijn ook andere zaken belangrijk in het kader van duurzaamheid, zoals het verantwoord afvoeren van zuur en verantwoord omgaan met energie en transport.

Trend 4. Personalisering

De consument wil het gevoel hebben dat het aanbod speciaal voor hem/haar gecreëerd is. Retailers en ambachtlieden kunnen daar met maatwerk op inspelen.

Alle deskundigen geven aan dat personalisering de levensader van de branche is. De goud- of zilversmid maakt unieke ontwerpen op maat, ontworpen op basis van de specifieke behoeften van de klant. Alleen al het in beeld krijgen van de behoefte van de klant en dit vertalen in een ontwerp is een uniek stuk vakwerk. De goud- of zilversmid maakt geen seriewerk. Dit is al sinds jaar en dag het bestaansrecht en de bestaansbasis van deze vakmensen.

Eén van de deskundigen verwoordt dit als volgt. “Dit doen goud en zilversmeden eigenlijk al sinds alle tijden; mensen helpen vinden wat ze willen. Klanten willen graag iets dat met emotie te maken heeft, hebben ergens iets gezien, maar kunnen vaak niet precies aangeven wat hij/zij wil. De klant moet zich veilig voelen om te zeggen wat zijn/haar behoefte is. Als vakmens moet je daarvoor deur open zetten, zodat je ze kunt helpen. Je moet de klant helpen te vinden wat hij/zij wil. Waarbij je ook wilt dat dat iets is dat ook voor jou vakmatig goed is.”

Sommige geven aan dat de vraag naar een aantal specifieke gepersonaliseerde producten groeit; “Je ziet dat er veel vraag is naar herinnerings-sieraden met as, vingerafdrukken en foto's. Dat neemt toe en daarmee worden moderne technieken zoals lasergraveren belangrijker.

De deskundigen geven aan, dat dit het meest ingewikkelde deel van het vak is. Dit kan men moeilijk op school doceren, het is iets dat de student moet “voelen”. De student moet hier in ieder geval tijdens de stage mee kennismaken.

Trend 5. Herwaardering voor het ambacht

De waardering voor techniek keert terug. Er is een hernieuwde belangstelling voor technische ambachten en vakken. De consument is op zoek naar een uniek en ambachtelijk product, dat meerwaarde biedt.

De meeste deskundigen (6) zien wel dat de waardering voor en de behoefte aan ambachtelijke producten toeneemt, zoals dat ook onder de trend “personalisering” is beschreven. Dit resulteert echter niet in een grotere belangstelling onder werkzoekenden of jongeren voor het leren of uitoefenen van het ambacht. De “kleinere ambachten” hebben het moeilijk.

De deskundigen vinden het belangrijk dat de student in de opleiding meekrijgt wat het mooie en unieke van dit vak is, zodat hij/zij daar trots op kan zijn en dit kunnen uitdragen.

Trend 6. Samenwerking

Samenwerking op het gebied van promotie, expositie en het delen van werkruimte en technische apparatuur is van belang voor edelsmeden. Door samenwerking krijgt de individuele ondernemer meer mogelijkheden.

Samenwerking tussen bedrijven en vakmensen neemt toe, volgens de deskundigen. Dit gebeurt op allerlei manieren.

- Er is een goudsmidenforum op internet, hierop worden informatie, kennis en ideeën uitgewisseld en dit werkt tot tevredenheid van de deelnemers.
- Ook het delen van werkruimte en apparatuur e.d. is belangrijk. Bedrijven/individuele vakmensen verhuren ook werkbanken en stellen ruimte aan elkaar beschikbaar voor bijvoorbeeld het geven van cursussen.
- Gezamenlijke promotie en gezamenlijk exposeren nemen ook toe.
- Er bestaan ook collectieven van zelfstandige goudsmiden, die zaken delen zoals apparatuur, werkruimte e.d. Zij delen ook werk (opdrachten).
- Er ontstaan ook initiatieven om collectieve in- en verkoop online te organiseren, onder andere voor dure sieraden, in een samenwerkingsverband van goudsmiden. Hiermee wordt de concurrentie tussen goudsmiden verminderd en wordt men minder afhankelijk van juweliërs.
- Voor juweliërs is dit vooral belangrijk inkoopvoordelen e.d.

Een deskundige merkt op: “Jonge mensen moeten weten dat samenwerking goed is, maar dat je daarbij ook je grenzen moet kunnen aangeven.”

De deskundigen geven aan dat dit in de opleiding aangegeven dient te worden in het vak Ondernemerschap.

Trend 7. Demografische ontwikkeling (vergrijzing)

Deze branche heeft te maken met vergrijzing. Er is de komende jaren veel uitstroom van oudere vakmensen en een kleine instroom van nieuwe vakmensen. Goud/zilversmeden hebben steeds meer moeite met het vinden van bedrijfsopvolging en het wordt steeds belangrijker om vakkennis vast te houden.

Dit is voor de deskundigen herkenbaar. Het aantal vakmensen neemt af en de belangstelling van jongeren voor dit vak is te klein. De deskundigen geven aan dat het ondanks de (vermeende) herwaardering van het ambacht toch moeilijk blijkt om voldoende jongeren te interesseren voor het vak. De interesse in techniek is mede gegroeid doordat de overheid en bepaalde brancheorganisaties hier veel energie en middelen in hebben geïnvesteerd. Voor een kleine branche als de goud- en zilversmeden is het moeilijk om te volgen in de voetsporen van grote branches zoals de bouw en de technologische industrie.

Sommige deskundigen opperen de mogelijkheid om als branche meer voorlichting te geven in het primair en voortgezet onderwijs. Men denkt aan demonstraties of gastlessen van vakmensen in scholen, of excursies van schoolklassen in de werkplaatsen of winkels. “Stel geld beschikbaar voor goud en zilversmeden (bijvoorbeeld 100 Euro) om op basisschool te laten zien wat het vak goudsmid inhoudt. De goudsmid kan dat prima en de respons van de kids is altijd positief.”

8.5 Ondernemerschap

Vrijwel alle deskundigen (7) vinden dat het vak ondernemerschap in de opleiding thuishoort. De huidige onderdelen van ondernemerschap zijn allemaal relevant, dat wil zeggen:

- Bepaalt het (toekomst)beeld van de onderneming en geeft de zpp-onderneming/eenmanszaak vorm.
- Regelt het financiële gedeelte (van het opstarten) van de onderneming en bewaakt, registreert en verantwoordt de financiële situatie.
- Presenteert en promoot de onderneming.
- Koopt in voor de onderneming (producten en/of diensten).
- Verwerft opdrachten/bindt klanten.

Verskillende deskundigen vinden het belangrijk bij het vak ondernemerschap in ieder geval de volgende zaken te behandelen:

- het berekenen van een realistische kostprijs voor de klant;
- de mogelijkheden die e-commerce biedt voor het presenteren van je aanbod en voor het verkopen van producten;
- het IMVO-convenant en wat je als ondernemer kunt doen om duurzaam te werken;
- de mogelijkheden die samenwerking met andere bedrijven of individuele collega's biedt.

Eén deskundige geeft aan ondernemerschap minder belangrijk te vinden als onderdeel van de opleiding. Ondernemerschap mag er van deze deskundige wel uit, om ruimte te maken voor de vakgerichte vakken. "Ondernemerschap is niet te leren, het zit in je of niet".

Sommige deskundigen zijn kritisch over de manier waarop het vak ondernemerschap wordt uitgevoerd in de opleiding. Hun opmerkingen zijn weergegeven in paragraaf 10.1 onder de kop "ondernemersvaardigheden".

8.6 De wenselijkheid van deelcertificaten

In het MBO, het formele beroepsonderwijs worden steeds meer deelcertificaten aangeboden. Dat zijn onderdelen van de reguliere MBO-opleiding. Het voordeel hiervan is, dat deze wettelijk erkend zijn en passen in de wettelijke kwalificatiestructuur. Zowel de cursist als zijn of haar werkgever weet dus precies wat deze certificaten waard zijn. Voorbeelden van dergelijke certificaten zijn "Edelsteenkunde I", "Complexe reparatie- en herstelwerkzaamheden basisgoudsmid" en "Bijzondere technieken goudsmiden".

De meeste geraadpleegde deskundigen (6) vinden het aanbieden van trainingen voor dergelijke certificaten belangrijk, zowel voor bijscholing van zittende werknemers als voor het bijscholen van zij-instromers.

De deskundigen geven aan dat er behoefte is aan certificaten/modules voor de volgende onderwerpen:

- ondernemerschap;
- zettechnieken. Zettechnieken worden in de opleiding volgens verschillende deskundigen onvoldoende behandeld. "Bedrijven halen Russen en Armeniërs binnen om te zetten. Een gedegen zetopleiding is echt nodig.";
- juwelenmontage;
- edelsteenkunde;
- Computertekenen;
- emailleren;
- microscoop-zetten.

Een deskundige is kritisch op de kwaliteit van de certificaten. "Ik ken de certificaten en ik vind het niveau van deze certificaten te laag. Het kan strenger en beter. Men moet daar topmensen les laten geven. Die zijn er wel te vinden, in het adresbestand van het Gilde zitten aspiranten en meesters. De meesters zijn echte vakmensen. Een deel van hen is ook geschikt om les te geven. Eigenlijk moeten alle docenten erkende meesters zijn in het vak (Gilde)."

"Overigens is er op internet veel te vinden voor vakmensen. Via Google en op Youtube kun je veel filmpjes vinden over het vak, waar je als vakman echt iets aan hebt. Voorbeeld: als je met een bepaald programma aan het 3D tekenen bent. En je hebt problemen met een aspect van het programma. Dan kun je daar op Youtube uitleg over vinden."

8.7 Overige opmerkingen over de opleidingen

Naast de onderwerpen in paragraaf 8.1 tot en met 8.6 hebben de deskundigen nog de onderstaande opmerkingen gemaakt. Deze leken ons relevant om in dit rapport te vermelden.

"Probeer studenten te interesseren in het vak. Dat is nodig, want het sterft uit. Twee zaken zijn belangrijk om te belichten: Je werkt met je handen en wat je maakt is uniek, je maakt iets unieks voor de klant. Laat dat zien, maak het sexy. Een goede en langdurige communicatie van deze aspecten is nodig."

Een deskundige merkt op dat het goed zou zijn de vakopleidingen meer te modulariseren. En de modules te laten uitvoeren door de mensen die daar specifiek verstand van hebben. "Nu geven mensen in de school allerlei vakken waar ze eigenlijk de competenties niet voor hebben. In een modulair systeem kun je er makkelijker voor zorgen dat b.v. ondernemersvaardigheden worden gegeven door iemand met een bedrijfseconomische achtergrond, en niet door een goudsmid."

"De opleiding moet anders: Je moet 1 jaar basisvaardigheden doen (traditionele goudsmidtechnieken) en daarna de student een specialisme laten kiezen, om zich daar verder in te ontwikkelen."

"Het werken met de doelgroep is voor de school moeilijker geworden, doordat het niveau van de studenten is gedaald. Er zijn geen goede vmbo studenten meer, want die zitten op de havo. Dus blijven in het vmbo over: lager niveau. Vroeger had je synergie tussen de goede en minder goede studenten. Niveau van studenten is nu lager. Bijna alle stagiaires zijn dyslectisch bijvoorbeeld. ROC's mogen een student niet weigeren als die aan de wettelijke toelatingseisen voldoet. Uiteindelijk is de student van dit alles de dupe, want die moet iets leren in te weinig tijd. Er zijn ook meer studenten met problemen, en meervoudige problematiek. Zoals dyslexie, analfabetisme en problemen in de privésfeer (schulden, onveilige thuissituatie et cetera)."

"Dit soort vakopleidingen zou een ontheffing moeten krijgen in de aanname e.d. procedures. B.v. toch selectie mogelijk te maken. Vooral om de student te beschermen tegen zichzelf en tegen foute keuzes. En ook tussentijds moet de school een advies kunnen geven dat de student moet stoppen met de opleiding. Dat kan wel (het "negatief bindend studieadvies"), maar daar zitten ook veel beperkingen aan."

"Er moet eigenlijk een hbo (hts) opleiding komen waarheen je door kunt stromen na je mbo-opleiding."

Bijlage 1.

De geraadpleegde deskundigen

De geraadpleegde deskundigen zijn werkzaam bij de volgende bedrijven:

- Bron Jewelry, Schoonhoven;
- Juwelier-Goudsmid Punte, Arnhem;
- Ger de Bruijn, Hulst;
- Van Schaik Goudsmederij, Maastricht;
- Annetje Bierma, Zwolle;
- Vlemmix Juwelen Atelier, Ravenstein;
- Brans Almelo B.V., Almelo.

oktober 2021

Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven

Louis Braillelaan 24 • 2719 EJ Zoetermeer • Postbus 7259
2701 AG Zoetermeer • 088 338 00 00 • s-bb.nl